

För- och grundskola

Utredning av Lycksele kommuns
skolstruktur 2024/2025

Titel: För- och grundskola
Utgiven av: Lycksele kommun 2025
Text: Lycksele kommun
Bild omslag: Lycksele kommun
Adress: Lycksele kommun, Stadshuset Storgatan 22, 921 31 Lycksele
Telefon: 0950-166 00
E-post: kommun@lycksele.se
Hemsida: www.lycksele.se
Diarienummer: 2023-000193

Sammanfattning

Lycksele kommun står inför en tydlig demografisk utmaning. Sedan 1970 har befolkningen minskat med drygt 2 500 invånare och utflyttningen från byarna har koncentrerat allt fler barn till tätorten. Antalet födda barn per år har sjunkit; SCB:s prognos från 2024 räknar med omkring 110 födselar per år 2024–2030 och en barngrupp (1–5 år) som krymper från cirka 750 barn år 2020 till runt 500 barn 2028. I grundskolan märks just nu en puckel av stora lågstadiekullar som successivt vandrar uppåt, men prognosen visar att elevantalet i årskurserna F–3 kan falla under 400 redan 2032. Minskningen är dessutom ojämnt fördelad mellan skolornas upptagningsområden, vilket skapar stora variationer i klasser och resursbehov.

Mot denna bakgrund blir skolans kompensatoriska uppdrag avgörande. Skollagen, som vilar på barnkonventionen, slår fast att alla barn och elever ska ges stöd att nå så långt som möjligt och att utbildningen ska kompensera för skillnader i bakgrund och bostadsort. Likvärdighet enligt 1 kap. 8–9 §§ innebär inte identiska resurser, utan rätt resurser efter behov. Det är huvudmannens ansvar att fördela personal, elevhälsa och andra stödinsatser så att kvaliteten blir hög och jämlik även när elevunderlaget sjunker.

Uppdraget att nu ompröva skolstrukturen gavs av kommunfullmäktige. Efter 2020 års skolutredning beslutade fullmäktige att behålla samtliga skolenheter fram till läsåret 2024/25, men med ett tydligt förbehåll: om elevantalet på en enskild skola föll under nio (F-2) eller tolv (F-3) elever under två år i rad skulle skolan avvecklas. Samtidigt rekommenderades en ny översyn inför 2025/26 för att säkra kvalitet och ekonomi på längre sikt.

Utgångspunkten har varit tre frågor:

- 1) Hur ser den nuvarande strukturen ut?
- 2) Främjar den likvärdighet?
- 3) Hur kan en ny struktur utformas för att bättre möta elevernas behov?

Sammantaget visar underlaget att det är svårt att säkerställa en likvärdighet utifrån nuvarande skolstruktur. Utredningen har därför lagt fram förslag på en ny skolstruktur i Lycksele kommun för ökad likvärdighet.

Innehåll

Sammanfattning	3
1 Uppdraget	8
1.1 Ärendebeskrivning	8
1.2 Föregående utredning	8
1.3 Beskrivning av processen	8
1.4 Skolans uppdrag	9
1.5 Barnkonventionen och skollagen:	10
1.6 Målsättning med utredningen	10
1.7 Det kompensatoriska uppdraget	11
1.8 Datakällor	12
1.9 Demografisk utveckling	12
1.10 Benämning av skolenheter	17
1.11 Nuvarande skolstruktur:	17
1.11.1 Förskoleverksamhet	17
1.11.2 Fritidshem	18
1.11.3 Grundskola F-9	18
1.11.4 Anpassad skola	19
2 Ekonomi och resursfördelning	19
2.1.1 Skolinspektionens granskning 2021	20
3 Beskrivning av respektive enhet och utmaningar	21
3.1 Förskola	21
3.1.1 Ruksele förskola	22
3.1.2 Kristinebergs förskola	22
3.1.3 Umgransele förskola	22
3.1.4 Knaften förskola	22
3.1.5 Örträsk förskola	22
3.1.6 Furuviks förskola	22
3.1.7 Hedlunda förskola	22
3.1.8 Södermalms förskola	23
3.1.9 Villaryds förskola	23
3.1.10 Jonsta förskola	23
3.1.11 Forsdala förskola	23
3.1.12 Johan Skyttes förskola	23

3.1.13	Norrängs förskola	24
3.1.14	Norrsköns förskola	24
3.2	Grundskola	24
3.2.1	Ruskeleskolan	24
3.2.2	Kristinebergsskolan	24
3.2.3	Umgränseskolan	24
3.2.4	Knaftensskolan	25
3.2.5	Furuviksskolan	26
3.2.6	Hedlundaskolan	26
3.2.7	Södermalmsskolan	26
3.2.8	Norrängsskolan	27
3.2.9	Forsdalaskolan	28
3.2.10	Finnbacksskolan åk 7-9	28
3.3	Fria skolvalets påverkan på skolornas elevutveckling	29
4	Skolresultat	30
4.1	Resultat på nationella prov	30
4.2	Trygghet och studiero	31
4.3	Samband mellan skolstorlek och utbildningsresultat	31
5	Skolskjuts i Lycksele Kommun	32
5.1	Bedömning av färdstätt	32
5.2	Skolskjutsorganisationen	32
5.3	Restider	32
5.4	Utmaningar och framtida utveckling	33
6	Övrigt som bör påverka beslut om skolstrukturen	33
6.1	Krav på bemannade skolbibliotek	33
6.2	Elevhälsa	34
6.2.1	Rektors ansvar och specialpedagogens roll	34
6.2.2	Förebyggande och hälsofrämjande arbete	34
6.3	Skollagens krav på geografisk närhet till förskola	35
6.4	Åldersintegrerad undervisning	35
6.5	Fjärrundervisning och möjligheten till möten på fjärr	36
6.6	Klassmentorer	37
6.7	Förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg	37
7	Kompetensförsörjning	39
7.1	Regionala utmaningar	40
7.2	Fördjupning utifrån lärarprognos 2024	40

7.3	Statistik över behörigheter i Lycksele kommun	40
8	Inkomna synpunkter	41
8.1	Vårdnadshavare och privatpersoner	41
8.2	Skolpersonal	43
8.3	Elevhälsa	45
9	Medborgardialoger	46
9.1	Kristinebergsskolan	47
9.2	Rusksele	48
9.3	Lycksele	49
9.4	Umgransele	49
9.5	Knaften	51
10	Utredarnas kommentarer kring inkomna synpunkter och medborgardialoger	52
11	Professionens bedömning av nuvarande strukturs möjligheter till likvärdighet i utbildningen	54
12	Förslag till ny skolstruktur för Lycksele kommun	56
12.1	Förskola	56
12.2	Grundskola	58
12.3	Resursskolan	61
12.4	Anpassad grundskola	61
13	Behov av anpassningar av lokaler	62
13.1	Förskola	62
13.2	Grundskola	62
14	Ekonomiska aspekter av förslaget	63
15	Bedömning av utredningens förslag för stärkt likvärdighet	64
15.1	Förskola	64
15.2	Grundskola	65
16	Förslag till beslut	67

1 Uppdraget

1.1 Ärendebeskrivning

Kommunfullmäktige beslutade 2020-08-21 § 63 (Dnr 2020-000180) att skolorganisationen i Lycksele kommun skulle vara oförändrad fram till och med läsåret 2024/25. Beslutet fattades efter att skolstrukturen utretts under hösten 2019 och våren 2020 i en sammansatt så kallad allmän beredning. Underlag för politisk berednings- och beslutsprocess överlämnades i rapporten Skolutredning 2020.

Kommunfullmäktiges beslut innehöll ett förbehåll avseende det faktiska elevunderlaget och förändringen av detta givet varje skolenhet. Om det faktiska elevunderlaget för enskild skolenhet skulle understiga ett minimum på nio elever i en F-2-enhet eller 12 elever i en F-3-enhet, och detta förhållande skulle komma att gälla under två läsår i följd, skulle berörd skolenhet avvecklas. Ingen skolenhet har ännu avvecklats med anledning av kommunfullmäktiges beslut.

För att kunna genomföra ett nytt omfattande översyns- och utredningsarbete av skolstrukturen mot bakgrund av nu rådande förhållanden och framtida påverkansfaktorer och förutsättningar, påbörjades en ny utredning hösten 2024.

1.2 Föregående utredning

Den tidigare skolutredningen 2020-2021 hade som mål att föreslå en hållbar skolstruktur för Lycksele kommun. Fokus i den utredningen låg på att upprätthålla kvalitet i utbildningen, trots sjunkande elevantal och svårigheter med tillgången på behöriga lärare. Utredningen visade på stora utmaningar i att driva mindre skolor utanför tätorten, särskilt ur ett ekonomiskt perspektiv, då resursanvändningen per elev var betydligt högre i dessa skolor. Efter utredningen beslutade kommunfullmäktige att behålla alla skolenheter fram till och med läsåret 2024/25, under förutsättning att elevunderlaget översteg vissa minimikrav.

Utredningen 2020 pekade på svårigheter med lärartäthet, kvalitet i undervisningen, och ekonomisk hållbarhet, vilket gjorde att en bibehållen skolorganisation sågs som en utmaning på sikt. De rekommenderade också att en ny översyn skulle genomföras inför 2025/26 för att säkerställa en effektiv och rättvis resursanvändning, med fokus på kvalitet och likvärdig utbildning för alla elever i kommunen.

1.3 Beskrivning av processen

En bärande tanke i denna utredning är att arbetet med förslaget på ny skolstruktur ska präglas av öppenhet.

Under hösten 2024 – våren 2025 har arbete med utredningen pågått. Utredningen har fokuserat på fakta rörande styrande regelverk, befolkningsutveckling över tid, elevunderlag, forskning i den

mån den finns, framskrivna elevprognoser samt rektorers och skolledares syn på deras verksamheter. Även skolpersonal i både förskola och grundskola har haft möjlighet att lämna synpunkter via funktionsbrevlåda och på arbetsplatsträff (APT). När den grundläggande nulägesbeskrivningen färdigställts utfördes medborgardialoger för att beskriva kommande utmaningar samt inhämta synpunkter från allmänheten vilka blivit del i utredningen. Under utredningens gång har olika kommuninterna instanser, såsom exempelvis fastighetsenheten och myndighetsenheten, informerats och rådfrågats löpande.

1.4 Skolans uppdrag

Den svenska skollagen (2010:800) grundar sig på Förenta nationernas barnkonvention. Skollagen reglerar utbildningsväsendets uppdrag tillsammans med läroplaner och andra styrdokument. Sedan 1 januari 2020 har barnkonventionen varit del av svensk lag. Den lagtext som direkt berör uppdraget sammanfattas nedan.

Skollagen 1 kap 4 § om Syfte med den svenska skolan:

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare”.

Skollagens 1 kap 5 § om Utformningen av utbildningen:

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.

Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Skollagen 1 kap 8 § om Lika tillgång till utbildning:

Alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelser i denna lag.

Skollagen 1 kap 9 §:

Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.

Det är huvudmannens ansvar att säkerställa likvärdighet i utbildningen, vilket innebär att alla elever ska ha tillgång till en utbildning av hög kvalitet oavsett var de bor. Detta ställer krav på att resurser och stöd fördelas på ett sätt som möjliggör detta mål, även i en situation med sjunkande elevantal och geografiska utmaningar. Likvärdighet utgör därför en av utgångspunkterna för denna utredning.

1.5 Barnkonventionen och skollagen:

Lagstiftarna har tagit hänsyn till barnkonventionen vid utformandet av skollagen. Den svenska skollagen anses vila tungt på barnkonventionen när det gäller barns rättigheter samt vuxnas skyldigheter gentemot barnen. Vid beslut som rör barn ska barnets bästa beaktas. Utmaningen är i beslut som rör enskilda barn kontra en större grupp där den enskildes bästa ska vägas mot gruppens bästa. Det är överväganden som blir aktuella i denna typ av utredning.

1.6 Målsättning med utredningen

Det finns 3 frågor som utredningen kretsar kring.

- Hur ser den nuvarande skolstrukturen ut?
- Främjar den nuvarande strukturen likvärdighet?
- Hur skulle en ny struktur med förbättrad likvärdighet kunna utformas?

Målet med utredningen är att ta fram ett förslag till en hållbar skolstruktur som tar utgångspunkt i skollagens (kap.1 8-9§) krav på likvärdighet. Begreppet likvärdighet är komplext och kan tolkas på olika sätt, från geografisk tillgänglighet till resursfördelning eller att alla barn och elever ska ges samma möjligheter att nå sin fulla potential. I denna utredning ligger fokus på att säkerställa att alla barn och elever har samma rätt att utvecklas och nå sin potential, snarare än att alla elever ska ha rätt till exakt samma resurser.

Enligt skollagen (2010:800, kap. 1 §9) innebär likvärdighet att utbildningen ska vara likvärdig inom varje skolform samt fritidshemmet, oavsett var i landet den anordnas. Detta innebär att elever ska ges tillgång till en utbildning som präglas av en hög kvalitet och att resurser fördelas efter elevernas olika förutsättningar och behov. Skollagen tydliggör också att utbildningen ska utformas så att den kompenserar för skillnader i elevernas förutsättningar, exempelvis på grund av socioekonomiska faktorer.

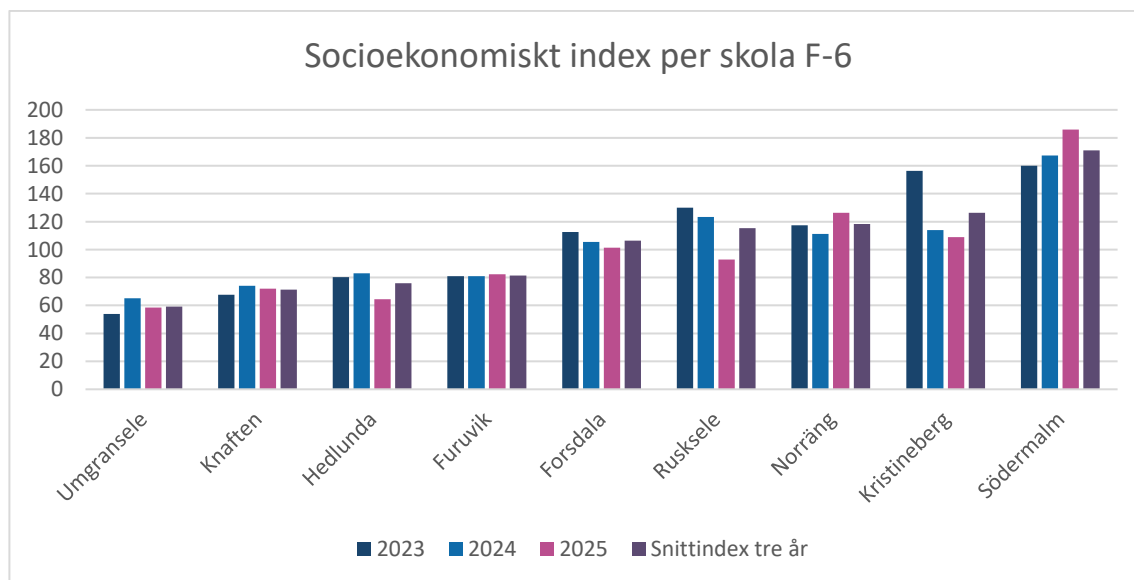
Skolverket och Skolinspektionen understryker i sina vägledningar (exempelvis SI 2022:4573) att likvärdighet inte betyder att alla elever ska behandlas lika, utan att resurserna ska fördelas så att alla elever ges möjlighet att nå utbildningens mål. Det innebär att elever som behöver extra stöd ska få detta, vilket ställer krav på en kompensatorisk resursfördelning.

1.7 Det kompensatoriska uppdraget

Skolan har, genom skollagen och SKOLFS 2022:334 *Allmänna råd om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*, ett tydligt kompensatoriskt uppdrag: elevers individuella förutsättningar, såsom socioekonomisk bakgrund, ska inte begränsa deras möjligheter att nå målen. Detta är en central utgångspunkt i utredningen, eftersom forskning och statistik visar en stark korrelation mellan exempelvis elevers resultat och föräldrarnas utbildningsbakgrund. För att hantera dessa skillnader krävs överväganden kring skolors förutsättningar – exempelvis relaterat till elevernas socioekonomiska bakgrund och skolans ekonomiska resurser.

Socioekonomi ur ett utbildningsperspektiv handlar om hur faktorer som föräldrars utbildningsnivå, inkomst och yrkesstatus påverkar elevers skolgång och studieresultat. Studier visar att elever med starkare socioekonomisk bakgrund generellt har bättre förutsättningar att lyckas i skolan, bland annat genom tillgång till stöd hemma, studievana och resurser som lugna studieutrymmen (SKL 2014).

I Lycksele kommun finns skillnader mellan skolorna i kommunen, om än inte lika stora som i kommuner med tydliga utanförskapsområden. Nedan finns en tabell som visar skolorna utifrån det socioekonomiska index som ligger till grund för fördelningen av kunskapsbidraget. Indexet sträcker sig från 0 till 300 där ett lågt värde innebär bättre förutsättningar.

Det finns två huvudsakliga vägar för att arbeta med elevernas olika socioekonomiska förutsättningar på systemnivå: genom utjämning eller kompensation. Med utgångspunkt i UNESCO:s syn, som uttrycks i den så kallade Salamancadeklarationen (UNESCO, 2006), formulerade medlemsländerna – däribland Sverige – en gemensam ståndpunkt. Den kan sammanfattas så här: Alla barn har rätt till en likvärdig utbildning där deras unika behov, egenskaper och förutsättningar tas i beaktande. UNESCO betonar att den ordinarie skolan ska

vara öppen för alla, även för elever i behov av särskilt stöd. En inkluderande pedagogik, där barnet står i centrum, ses som det mest effektiva sättet att motverka diskriminering, främja delaktighet och stärka både kvaliteten och effektiviteten i hela utbildningssystemet.

Att utjämna skillnader mellan skolor är en utmaning. Det beskriver exempelvis Bunar (2020), som har studerat utbildning i relation till mångkulturalitet. Han menar att det är svårt att påverka föräldrars skolval genom exempelvis bussning eller förändringar i upptagningsområden. Föräldrar med starka resurser tenderar att agera för att bevara sina barns fördelar, vilket kan motverka åtgärder för ökad likvärdighet. Bunar (2020) lyfter fram hur människor ofta gör val som stärker deras sociala position. I praktiken leder detta till att segregation mellan skolor förstärks: skolor med lägre status riskerar att successivt försvagas när föräldrar med högre socioekonomisk bakgrund väljer bort dem till förmån för skolor med högre status.

För att möta det kompensatoriska uppdraget genom compensation snarare än utjämning kan särskilda satsningar behöva övervägas, i linje med vad Skolverket framhåller om behovet av riktade resurser till skolor med större utmaningar. Det kan handla om att anpassa lärartäthet, tillgång till specialpedagogiskt stöd, elevhälsa och andra resurser – allt för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för varje elev.

Utredningen utgår därför från att likvärdighet bäst uppnås genom att säkerställa att varje skolenhet ges de resurser och det stöd som krävs för att möta elevernas behov – snarare än att fördela resurser jämnt utan hänsyn till dessa skillnader.

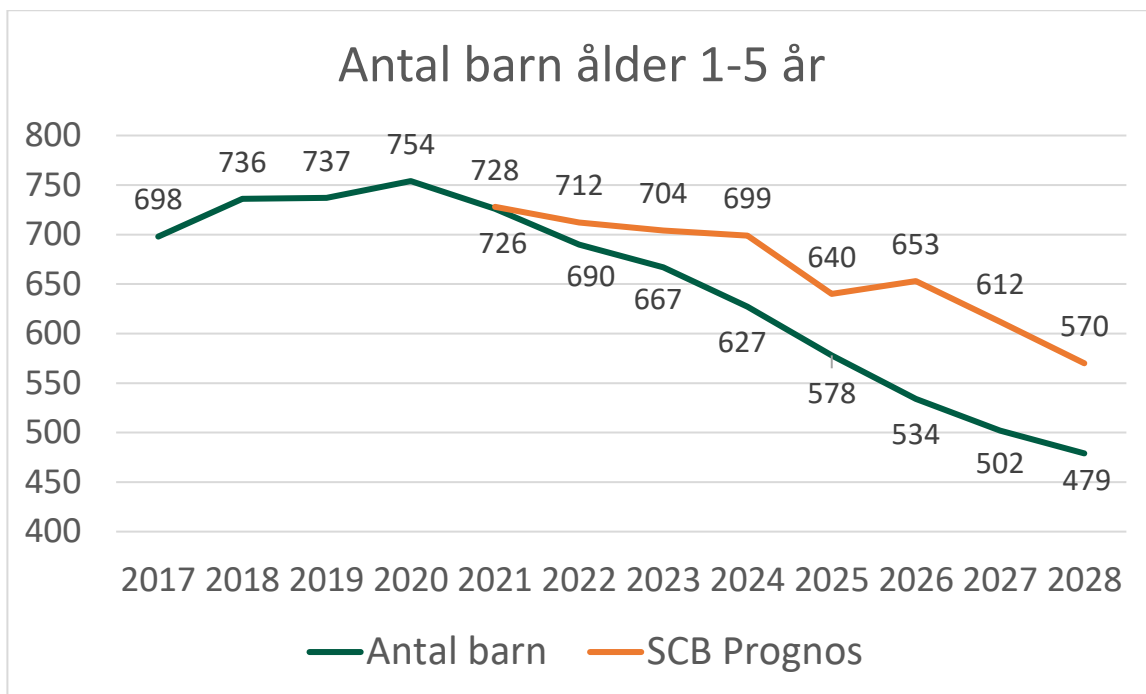
1.8 Datakällor

Statistiken är hämtad från KOLADA (kommun och landstingsdatabasen) som tillhandahåller offentlig statistik över kommunernas demografi, ekonomi, förskolor, grundskolor m.m. Den offentliga statistiken har sedan analyserats och kompletterats med lokal data från exempelvis elevadministrativa system, planeringssystem för skolskjuts samt närvarosystem i förskolan.

1.9 Demografisk utveckling

Befolkningsutvecklingen i Lycksele kommun har varit negativ sedan slutet av 1960-talet, med en tydlig urbaniseringstrend som påverkat elevunderlaget. 1970 hade kommunen 14 769 invånare, men 2023 var antalet nere på 12 213. Färre bor utanför tätorten, vilket har medfört stora skillnader i elevunderlaget mellan olika delar av kommunen. Denna demografiska förändring är en central aspekt av utmaningarna i den nuvarande skolstrukturen.

För förskolan har utvecklingen av antalet barn i åldern 1-5 år visat stora svängningar de senaste tio åren. År 2014 fanns det 688 barn i åldern 1-5 år, 2020 var antalet 754 barn, och 2024 fanns det 627 barn i samma åldersgrupp. Dessa förändringar har inneburit ständiga anpassningar i förskoleverksamheten, från att behöva starta en ny avdelning nästan varje år, till att under de senaste tre åren ha avvecklat närmare 100 förskoleplatser i tätorten. Dessa variationer i barnantal har påverkat resursbehovet och möjligheterna att planera verksamheten på ett stabilt sätt.

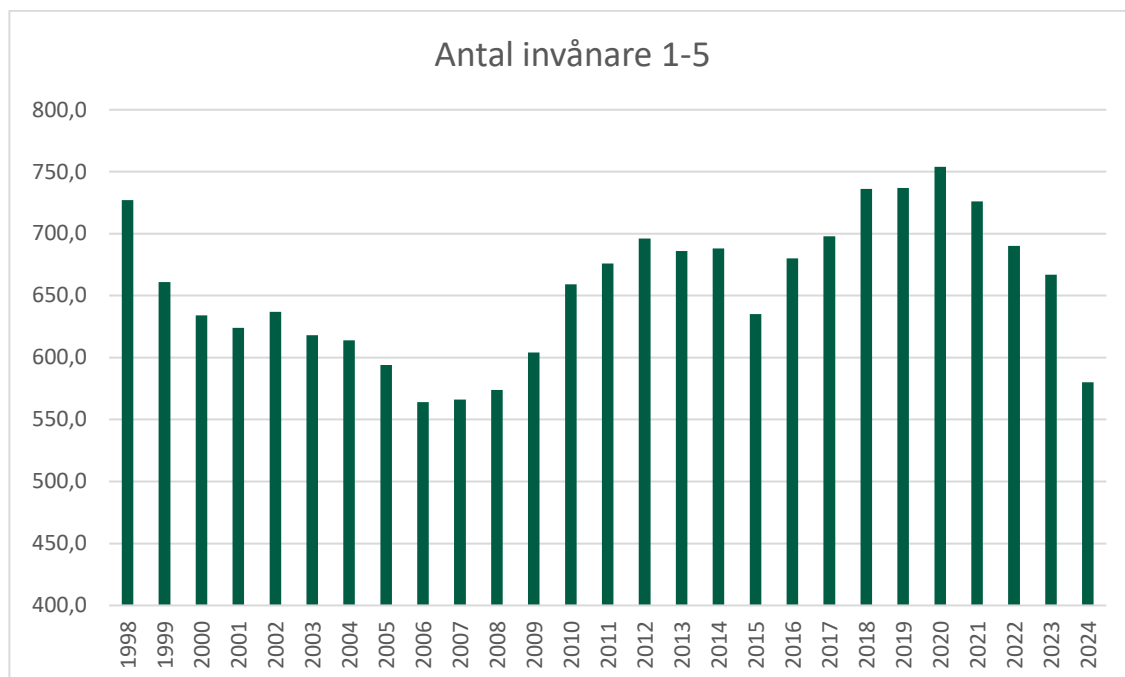

Under perioden 2026 – 2027 utgår antalet barn i grafen från Lycksele kommuns egna prognos.

Trenden för antalet barn i åldern 1–5 år fortsätter att vara negativ. Grafen ovan visar utvecklingen i kommunen jämfört med tidigare offentliga prognoser för denna åldersgrupp. År 2023 föddes 96 barn i kommunen, och under 2024 föddes 88. Under det första kvartalet 2025 har hittills 22 barn fötts. För att bibehålla dagens nivå krävs ungefär 120 födselar per år.

SCB:s prognos från april 2024 visar på ett förväntat barnafödande om cirka 110 barn per år under perioden 2024–2030, vilket för närvarande är högre än det faktiska utfallet. Om den nuvarande utvecklingen fortsätter, kommer antalet barn i åldern 1–5 år i Lycksele kommun att minska till under 600 år 2025, och vidare till omkring 500 barn år 2028. Detta motsvarar en minskning med en tredjedel på åtta år.

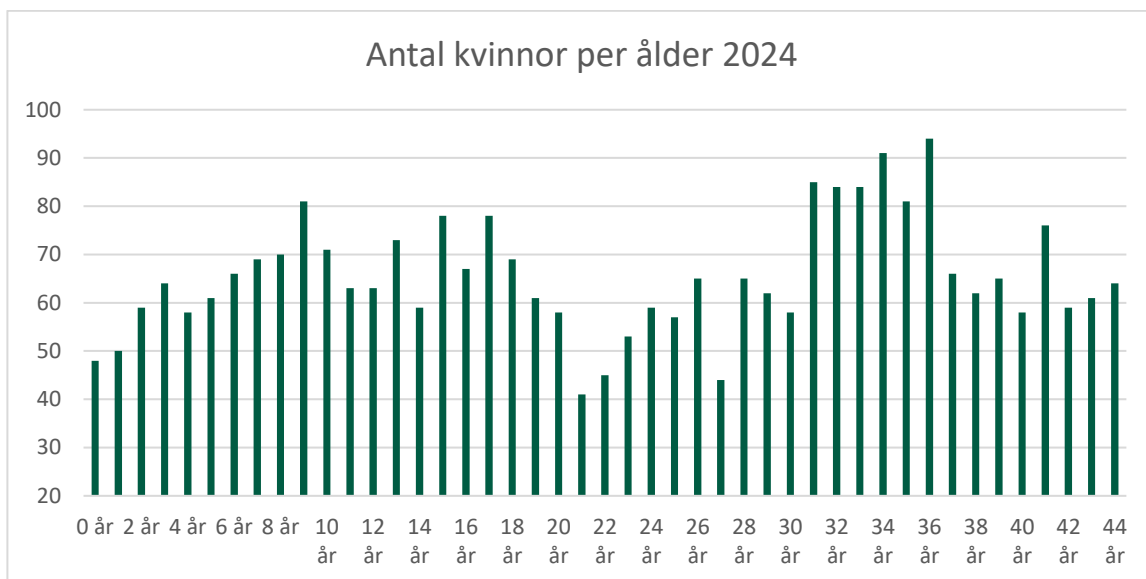
Barngruppernas storlek påverkas till viss del av ett cykliskt mönster, där större årskullar av kvinnor i barnafödande ålder generellt får fler barn än mindre kullar. I Lycksele kommun har detta historiskt följt ett 25-årigt mönster. Den senaste ökningen i antalet födda barn, mellan 2015 och 2020, kan kopplas till de stora barngrupper som föddes i slutet av 1980-talet och början av 1990-talet. Dessa variationer måste dock alltid sättas i relation till både tidigare och kommande perioder.

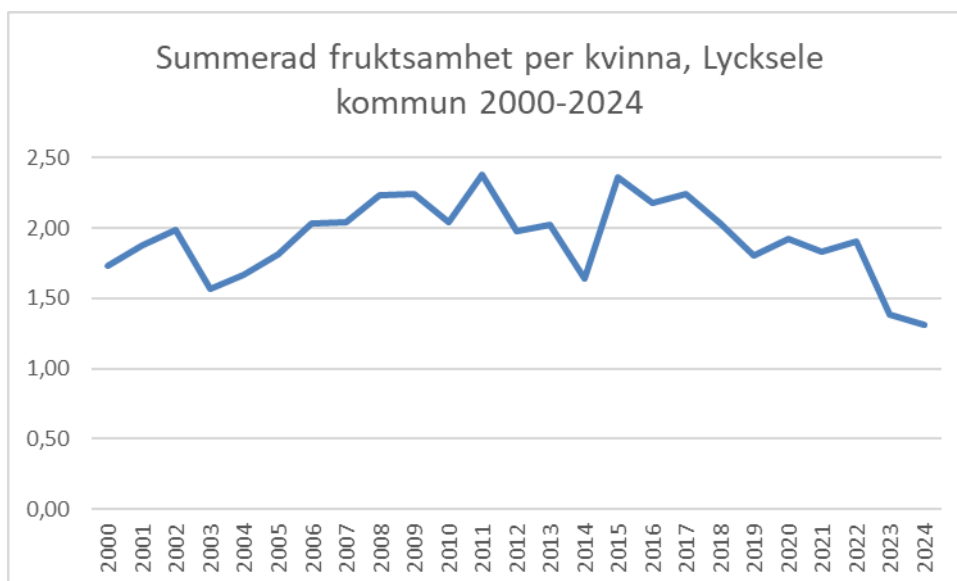
Om vi jämför toppåret 1993, då det fanns 1 245 barn i åldern 0–5 år, med den senaste toppen år 2020 – då motsvarande antal var 884 barn – framträder en tydlig nedgång. År 2024 uppgick antalet barn i denna åldersgrupp till 716.

Denna minskning förklaras sannolikt av både minskad nativitet och flyttströmmar. Antalet födda barn per kvinna har sjunkit under de senaste åren (SCB, 2025:1). Den tillfälliga inflyttningsökning till mindre orter som observerades under pandemin tycks också ha avtagit (SCB, 2025:2).

För att belysa den data som ligger till grund för prognoserna, och särskilt de två faktorer som har störst påverkan på barnafödandet – fertilitetstal och antal kvinnor i fertil ålder – presenteras dessa i två separata diagram.

Hämtat från KOLADA avseende antal kvinnor per ålder 2024-11-01.

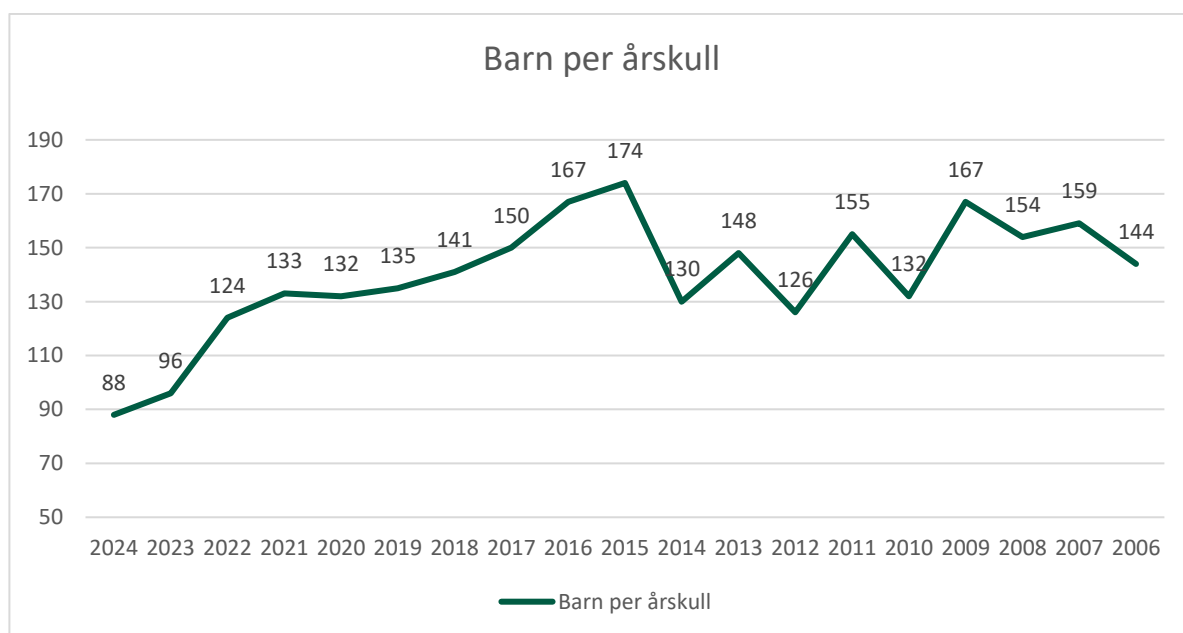
Hämtat från SCB:s statistikdatabas, Summerad fruktsamhet, antal efter region, ålder och kön SCB 2025-02-21

Det som just nu leder till en minskning är att samtidigt som antalet kvinnor i barnafödande ålder sjunker, sjunker också den summerade fruktsamheten per kvinna. Det innebär kort att färre kvinnor föder färre barn per kvinna. Samtidigt har invandrings och inflyttningsöverskottet till Lycksele kommun minskat till nästan 0 de senaste åren.

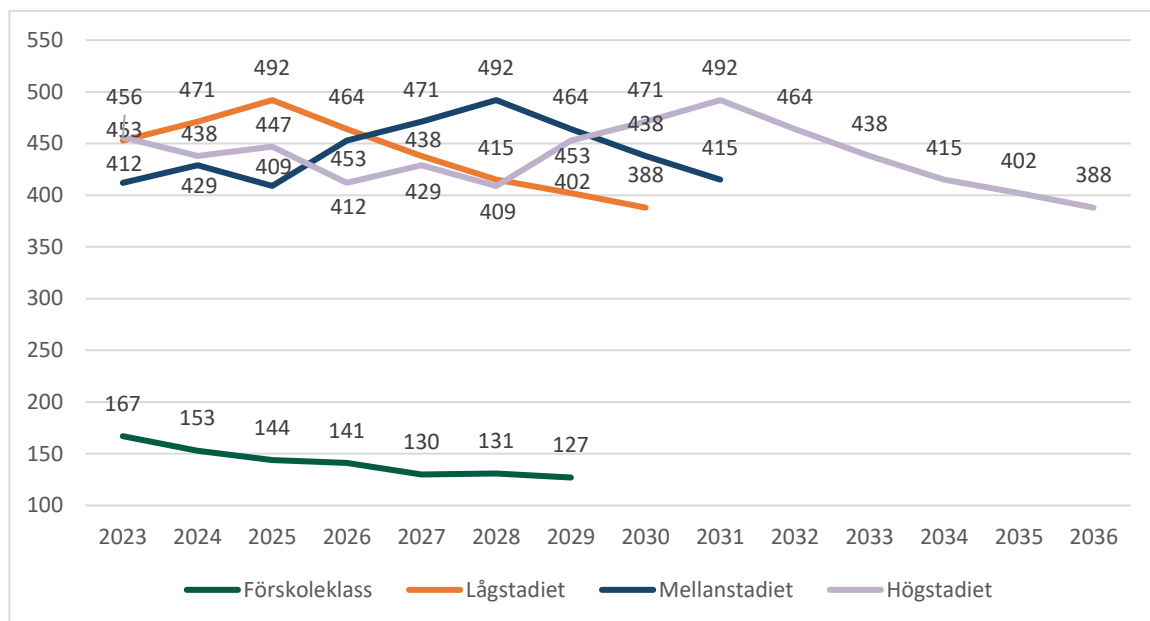
De förändringar som redan är tydliga inom förskolan förväntas snart bli märkbara även inom fritidshem och grundskola. Det finns i dag stora skillnader i storlek mellan de elevkullar som för närvarande går i grundskolan och de som är på väg in i förskoleklass.

Särskilt utmärkande är åldersgrupperna födda 2015–2017, som är betydligt större än både senare årskullar och ett historiskt snitt på cirka 130 elever. Även barn födda 2018 och 2019 ligger över detta genomsnitt.

I april 2025 fanns totalt 620 elever i årskurserna F–3 i kommunens grundskolor. Baserat på antalet barn som hittills fötts samt de prognoser som finns, är det sannolikt att elevantalet i samma årskurser kommer att understiga 400 hösten 2032. Då kommer F–3 bestå av barn födda mellan 2023 och 2026.

Den nuvarande toppen i F-3 innebär många elever i förskoleklass och lågstadiet, vilka även nyttjar fritidshemmen i stor omfattning. Dessa elever är sedan på väg in i mellanstadiet, vilket medför att mellanstadiet ökar i storlek samtidigt som behovet av fritidshem minskar i takt med att barnen blir äldre. Denna dynamik påverkar resursbehovet och ställer krav på flexibilitet inom både grundskola och fritidshem för att kunna hantera de kommande förändringarna i elevantalet. Minskningen av barn i förskolan innebär att grundskolan också måste förbereda sig för att behöva anpassa kapaciteten, eventuellt genom att slå ihop klasser eller genom att på andra sätt anpassa verksamheten till ett lägre elevantal.

År 2029 kommer elevkullarna slutligen att börja öka på högstadiet. En utmaning med högstadiet i Lycksele kommun är att det endast finns en högstadieskola i hela kommunen som behöver ta emot alla elever. För att möta den utmaningen har utbildningsnämnden beslutat att utreda den ökande storleken på elevkullarna som ett eget ärende, fristående från skolutredningen. Denna utredning, med diarienummer 2024-000189, förväntas vara klar i december 2025.

Minskningen av antalet födda barn i kommunen har inte skett proportionerligt över skolornas upptagningsområden, vilket leder till stora variationer i elevunderlaget mellan olika delar av tätorten och kommunen. Detta är något som kommer att beskrivas vidare under kartläggningen av nuvarande utmaningar.

1.10 Benämning av skolenheter

Då utredningen inte fokuserar på stad eller landsbygd, kommer skolor att benämnas utifrån storlek. I utredningen benämns skolor med 0-50 elever *små skolor* vilket omfattar Ruskseleskolan, Umgranseleskolan, Knaftenskolan och Kristinebergsskolan. Skolor med 51-300 elever benämns *medelstora skolor* vilket innebär Hedlundaskolan, Södermalmsskolan och Furuviksskolan. Skolor med mer än 301 elever benämns i utredningen *stora skolor* vilket gäller Norrängsskolan, Forsdalaskolan och Finnbacksskolan.

1.11 Nuvarande skolstruktur:

1.11.1 Förskoleverksamhet

Lycksele kommun driver totalt 14 kommunala förskolor. 9 av dessa förskolor finns i tätorten medan 5 är placerade i glesbygd. En av dessa är en OB-förskola som erbjuder kvälls-, natt- och helgstillsyn, och två fungerar som övningsförskolor kopplade till Umeå universitet för att ta emot VFU-studenter (verksamhetsförlagd utbildning). En av förskolorna, Johan Skyttes förskola, har

även en samiskinspirerad avdelning där samisktalande språkstöd finns tillgängligt. Ingen fristående förskola bedrivs i kommunen.

Antalet barn inskrivna i förskolan uppgick till 635 i april 2025, vilket motsvarar 98 % av alla barn i ålderskategorin 1-5 år folkbokförda i kommunen. Andelen inskrivna barn är hög i jämförelse med både regional och nationell nivå. Antalet barn per grupp var hösten 2024 13,9, med fler barn i de äldre grupperna jämfört med småbarnsgrupperna. Personaltätheten var 4,6 barn per årsarbetare hösten 2024 vilket är något högre än tidigare, men trots det är personaltätheten fortsatt hög jämfört med regional och nationell nivå. En utmaning inom förskolan är att endast 25 % av personalen har förskollärlärolegitimation (2024).

Kostnaden per barn i förskolan uppgick till 171 691 kr under 2023, vilket är något lägre än både regionala och nationella genomsnitt.

1.11.2 Fritidshem

Fritidshemsverksamheten i kommunen har totalt 506 inskrivna barn i april 2025, vilket motsvarar ungefär 50 % av alla barn i ålderskategorin 6-12 år. Fritidshemsverksamheten i kommunen är tätt knuten till den skola där eleverna går. På små skolor är dock fritidshemsverksamheten ofta planerad eller samlokaliserad tillsammans med förskolan. Verksamheten präglas av hög barntäthet med ett genomsnitt på 18,8 barn per årsarbetare.

1.11.3 Grundskola F-9

Kommunen har totalt tio grundskolor som sträcker sig från förskoleklass upp till årskurs 9.

Lågstadieskolor är geografiskt spridda över stora delar av kommunen. Fem låg- och mellanstadieskolor är belägna i tätorten och fördelade mellan olika bostadsområden. Fyra skolor med verksamhet från förskoleklass till årskurs 2 eller 3 finns utanför tätorten.

För att möjliggöra undervisning på skolorna utanför tätorten bedrivs verksamheten i åldersintegrerade grupper (så kallad B-form), ofta med små elevgrupper.

Den enda högstadieskolan finns i centrala Lycksele och tar emot elever från hela kommunen.

Totalt fanns 1 466 elever inskrivna i grundskolan under läsåret 2024/25. Skolornas storlek varierade i april 2025 från 13 elever i den minsta skolan, belägen i Kristineberg, till 420 elever på Finnbacksskolan.

Kommunen driver även en resursskola för elever med behov av särskilt stöd, från årskurs 4 till 9.

Andelen lärare med högskoleexamen var 2024 85,7 %, vilket är marginellt lägre än genomsnittet både nationellt och regionalt. Kostnaden per elev i grundskolan uppgick till 130 909 kr under 2023, vilket är något lägre än både regionala och nationella genomsnitt.

Flera av kommunens små skolor har i dag elevantal som ligger nära den nedre gränsen för vad som enligt tidigare beslut bedömts som hållbart utifrån skolorganisationens riktlinjer. Detta gör organisationen sårbar för även små förändringar i befolkningsunderlaget.

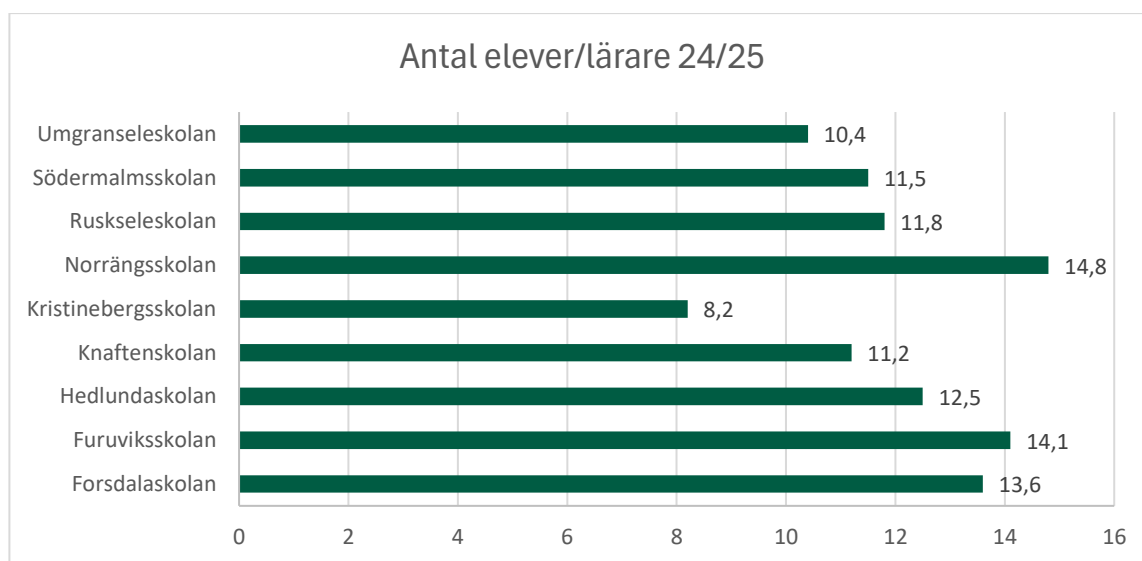
Det finns dessutom tydliga skillnader mellan små, medelstora och stora skolor när det gäller hur undervisningen organiseras, hur väl lokalerna är anpassade för verksamheten samt tillgången till behöriga lärare.

1.11.4 Anpassad skola

Lycksele kommun har anpassad skola från årskurs 1 till årskurs 9 i både ämnen och ämnesområden. Åk 1-6 är lokaliserade på Forsdala skolan i egna grupper, där endast en begränsad del är integrerad med grundskolans undervisning. Årskurs 7-9 är placerade på Tannbergsskolan för att underlätta samarbete med anpassad gymnasieskola. En del av eleverna läser i integrerade grupper mellan anpassad gymnasieskola och grundskola baserat på deras förutsättningar. Verksamheten präglas av en hög personaltäthet för att bemöta elevernas behov. Verksamheten omfattar ett 20-tal elever där endast 1 elev läser heltid integrerad med grundskola.

2 Ekonomi och resursfördelning

Lycksele kommun har sedan 2009 använt ett resursfördelningssystem för grundskolan som syftar till att säkerställa en rättssäker och likvärdig fördelning i både för- och grundskola. Systemet är utformat för att fördela resurser utifrån elevantal och täcker budgetposter såsom undervisningskostnader, läromedel och fortbildning. För att stödja små skolor innehåller modellen en grundresurs som garanterar minst 1,1 tjänst per klass, vilket innebär en högre resurs per elev än för större skolor om elevunderlaget understiger 19. På liknande sätt har förskola, fritidshem och förskoleklass en lägsta resursnivå, vilket möjliggör verksamhet även på mindre enheter med lågt barn eller elevantal.

Rikssnittet för antal elever/lärare var 12,0 under läsåret 2024/2025

Trots modellens transparens och anpassningsbarhet till minskande elevunderlag, har utmaningar identifierats ur ett jämlikhetsperspektiv. Den högre resursfördelningen till mindre skolor innebär att elever i dessa skolor får proportionerligt mer resurser jämfört med elever i de medelstora och stora skolorna. Detta har varit en nödvändig åtgärd för att säkerställa verksamhetens kvalitet och lagstadgade krav på garanterad undervisningstid även vid låga elevantal.

Utbildningsnämndens ekonomiska ramar fastställs av kommunfullmäktige och baseras på en kombination av demografiska prognoser, komparativa analyser och kommunens prioriteringar. Inom nämnden fördelas resurser enligt resursfördelningssystemet, som tar hänsyn till elevernas ålder och den lagstadgade undervisningstidens omfattning. För små skolor har en miniresurs införts för att säkerställa att även dessa skolor kan uppfylla sina åtaganden.

Den nuvarande strukturen innebär att elever på de små skolorna får större resurser per individ än elever på medelstora och stora skolor. Även om detta inte strider mot gällande regleringar, då det inte finns krav på likvärdig resursfördelning inom kommunen, är det en obalans som utredningen behöver beakta. Denna resursfördelning bidrar till högre kostnader per elev i mindre skolor, vilket i sin tur påverkar nämndens ekonomi.

2.1.1 Skolinspektionens granskning 2021

Skolinspektionen genomförde en kvalitetsgranskning av Lycksele kommuns resursfördelning under 2021 (dnr. 2021:171). Granskningen visade att Lycksele kommun i flera delar uppfyllde myndighetens kvalitetskriterier, men att det fanns utvecklingsområden. Bland annat framhöll Skolinspektionen att huvudmannen borde följa upp och analysera hur resursfördelningen inom grundskolan ledde till likvärdiga villkor utifrån skolornas och elevernas olika förutsättningar och behov. Detta stärkte bilden av att det dåvarande resursfördelningssystemet, trots sina kompensatoriska ambitioner, behöver ses över ur ett likvärdighetsperspektiv.

Granskningen visade att kommunen hade en god kännedom om elevernas olika behov, men att resursfördelningen inte alltid utgick från dessa i praktiken, särskilt inom grundskolan. Det innebar att vissa skolor – trots goda socioekonomiska förutsättningar – erhöll oproportionerligt stora resurser. Skolinspektionen rekommenderade därför att huvudmannen analyserade och vid behov justerade resursfördelningsmodellen för att säkerställa att resurserna användes så effektivt och rättvist som möjligt. Det har inte skett någon större förändring av resursfördelningssystemet sedan Skolinspektionens kvalitetsgranskning.

I arbetet med framtida skolstruktur är det avgörande att skapa förutsättningar för alla barn och unga i Lycksele kommun att få en kvalitativ och likvärdig utbildning. Även om utredningen inte fokuserar på de ekonomiska aspekterna som vägledande för beslutet, är resursfördelningens betydelse och påverkan på kommunens ekonomi en viktig faktor.

3 Beskrivning av respektive enhet och utmaningar

3.1 Förskola

Utgångspunkten för planeringen av förskolor i tätorten är att dessa bör omfatta minst tre avdelningar och bedrivas i egna lokaler. Anledningen till denna målsättning är dels organisatorisk – större enheter underlättar vid öppning och stängning – dels arbetsmiljömässig, eftersom en för liten arbetsgrupp kan bli sårbar.

Till skillnad från grundskolan utgår planeringen för förskolan inte från geografiska områden på samma sätt, även om vårdnadshavare i hög grad söker plats på den förskola som ligger närmast hemmet.

Sedan 2019 har utbildningsnämnden, i ärendet *”Fördjupad analys av sjuktal för- och grundskola – återrapportering”* (Dnr 2018-000013), fastställt ett riktmärke för barngruppers storlek i kommunen. Detta riktvärde är 15,7 barn per grupp. Riktmärket kan jämföras med Skolverkets allmänna råd om måluppfyllelse i förskolan (SKOLFS 2017:6), där det betonas att barn inte bör möta för många relationer under en dag. Särskilt för de yngsta barnen är mindre barngrupper fördelaktiga.

En lämplig gruppstorlek i förskolan beror på flera samverkande faktorer. För det första är personalens utbildning och kompetens avgörande för att skapa goda pedagogiska förutsättningar. För det andra måste personaltätheten stå i proportion till antalet barn – vid låg personaltäthet krävs färre barn per avdelning för att säkerställa tillräckligt stöd och samspel.

Utöver detta påverkas barngruppens storlek av gruppens sammansättning: barnens åldrar, behov av särskilt stöd, språklig bakgrund samt närvarotider är alla viktiga faktorer. Slutligen har den fysiska miljön stor betydelse. Om lokalerna eller utrustningen inte medger en verksamhet som uppfyller läroplanens mål, bör gruppstorleken anpassas nedåt.

Genom att väga in dessa aspekter kan förskollärare bäst tillvarata de pedagogiska fördelar som mindre barngrupper medför – särskilt vad gäller samspel, kommunikation och trygghet.

Skolverket skriver: *”Som riktmärke för antal barn i en barngrupp rekommenderar Skolverket 6–12 för barn i åldern 1–3 år respektive 9–15 för barn i åldern 4–5 år. Riktmärket ska tolkas som något att förhålla sig till och inte något statiskt. Det kan alltså vara både färre eller fler barn i en barngrupp än vad riktmärket anger, beroende på hur väl de tidigare nämnda faktorerna fungerar tillsammans.”*

3.1.1 Rusksele förskola

Rusksele har under en längre tid haft ett stabilt barnantal i förskolan. Antalet barn har de senaste åren minskat vilket gör att de från hösten 2025 kommer ha ett behov av grundresurs för att få tillräckligt med resurser för att bedriva verksamhet. Behovet av grundresurs väntas öka kommande år. Förskolan har två anställda förskollärare.

Förskolan är samlokaliserad med grundskolan och köper sina måltider från extern aktör.

3.1.2 Kristinebergs förskola

Kristineberg förskola är en av kommunens minsta. Antalet barn har de senaste åren varit lägre än vad som skulle krävas för att inte behöva ett tillskott av resurser. Förskolan har 1,5 anställda förskollärare, men det är ett område där det bedöms svårt att nyrekrytera.

Förskolan är samlokaliserad med grundskolan och köper sina måltider från extern aktör.

3.1.3 Umgransele förskola

Umgransele förskola har haft ett varierande barnantal under tid. Förskolan har för närvarande ingen anställd förskollärare och det har varit svårt att rekrytera till enheten.

Förskolan är samlokaliserad med grundskolan och köper sina måltider från kostenheten.

3.1.4 Knaften förskola

Knaften förskola har haft ett stabilt och i perioder ökande barnantal över tid. Förskolan har för närvarande en anställd förskollärare.

Förskolan är samlokaliserad med grundskolan och fritidshemmet och köper sina måltider från kostenheten.

3.1.5 Örträsk förskola

Örträsk förskola är en av kommunens minsta förskolor som även utgör fritidshem för elever som går skola i Bjurholm. Förskolan har för närvarande en anställd förskollärare. Förskolan och fritidshemmet har förstärkta resurser för att uppnå en lägstaressurs. Det är ett område där det bedöms svårt att nyrekrytera.

Förskolan bedrivs i externt hyrda lokaler och köper sina måltider från extern aktör.

3.1.6 Furuviks förskola

Furuviks förskola är en 3 avdelningsförskola sedan höstterminen 2024 då den minskade med en avdelning. Förskolan har för närvarande en anställd förskollärare per avdelning. Antalet födda barn i Furuviksområdet har de senaste åren minskat vilket har mötts av en anpassning i verksamhetens storlek.

3.1.7 Hedlunda förskola

Hedlunda förskola är en 3 avdelningsförskola sedan 2019 då den utökades med en avdelning i den byggnad som tidigare var byns sporthall. Förskolan är samlokaliserad med grundskolan och fritidshemmet och köper sina måltider från kostenheten.

Förskolan har för närvarande en anställd förskollärare per avdelning. Antalet födda barn i Hedlundaområdet har varit historiskt högt under de senaste åren men har börjat vika nedåt.

3.1.8 Södermalms förskola

Södermalms förskola Dagdkåpan är en 3 avdelningsförskola. Förskolan har för närvarande minst en anställd förskollärare per avdelning. Antalet födda barn i Södermalms upptagningsområde har varierat över tid, men det finns flera fall av föräldrar boende i centrala stan som väljer att placera sina barn på Dagdkåpan. Delar av lokalerna är i stort behov av renovering.

3.1.9 Villaryds förskola

Villaryds förskola är en 4 avdelningsförskola men kan komma att minska till en 3 avdelningsförskola hösten 2025. Förskolan har för närvarande en anställd förskollärare per avdelning. Antalet födda barn i Villarydssområdet har minskat likt kommunen i stort. Eftersom förskolan är centralt belägen nära stora arbetsplatser är förskolan lämplig även för barn från andra områden. Lokalerna är i stort behov av renovering.

3.1.10 Jonsta förskola

Jonsta förskola är en 3 avdelningsförskola. Förskolan har för närvarande en anställd förskollärare per avdelning. Antalet födda barn i närområdet har minskat de senaste åren. Lokalerna kommer renoveras under 2025/2026.

3.1.11 Forsdala förskola

Forsdala förskola är en 2 avdelningsförskola uppdelad på 4 grupper. Förskolan bedriver även verksamhet på obekvämt arbetstid för barn 1-12 år. Förskolan har för närvarande minst en anställd förskollärare per avdelning. Antalet födda barn i närområdet har minskat de senaste åren vilket gör att behovet av förskoleplatser kan behöva justeras mellan förskolorna Jonsta, Forsdala och Villaryd. Utifrån att förskolan bedriver verksamhet året runt, dygnet runt ingår de inte i den ordinarie resursfördelningen sedan 1 januari 2024. Lokalerna sitter ihop med korttidsboende för äldre, vilket gör dem möjliga att anpassa för annan verksamhet.

3.1.12 Johan Skyttes förskola

Johan Skyttes förskola är en 5 avdelningsförskola med 9 grupper. Förskolan har för närvarande minst en anställd förskollärare per avdelning. Antalet barn varierar mellan åren då förskolan har agerat gummiband mot övriga förskolor. Inför hösten 2025 finns ett tydligt minskat behov av förskoleplatser på tätorten vilket skapar möjlighet att minska omfattningen av verksamheten på Johan Skyttes. Det har till konsekvens att de inte längre kommer agera buffert för övriga verksamheter. Renoveringar har gjorts på senare år, men utifrån lokalernas höga ålder och beskaffenhet kommer fortsatta behov av renoveringar och reparationer att finnas.

3.1.13 Norrängs förskola

Norrängs förskola är en 4 avdelningsförskola och kommunens nyaste invigd 2021. Förskolan har för närvarande en anställd förskollärare per avdelning. Antalet födda barn i området har minskat mindre än kommunen i stort vilket skapar ett fortsatt behov av förskoleplatser i området.

3.1.14 Norrskenets förskola

Norrskenets förskola är en 3 avdelningsförskola. Förskolan har för närvarande en anställd förskollärare per avdelning. Antalet födda barn i området har minskat mindre än kommunen i stort vilket skapar ett fortsatt behov av förskoleplatser i området.

3.2 Grundskola

Beskrivningarna nedan tar sin utgångspunkt i nuvarande upptagningsområde för respektive skola utan hänsyn till effekter av det fria skolvalet där det inte utgör en del av analysen.

3.2.1 Ruskseleskolan

Prognosen visar på ett bibehållet elevantal under perioden fram till 2026. I och med att det totala elevantalet är så litet så kan små förändringar snabbt påverka elevantalet och planeringsförutsättningarna.

Skolan har två klassrum och det finns bra grupputrymmen. Skolan har gott om plats för fler elever än vad som finns i dagsläget. Det finns möjlighet att nyttja ett rum på skolan för elevhälsoarbete på fritids med ljudisolerad dörr och vatten, men inget anpassat för elevhälsoarbete. Verksamheten är samlokaliserad med förskolan i anpassade lokaler i en äldre byggnad.

Eleverna åker till Kristineberg för simundervisning.

3.2.2 Kristinebergsskolan

Prognosen visar på ett bibehållet eller svagt minskande elevantal under perioden fram till 2026. I och med att det totala elevantalet är så litet så kan små förändringar snabbt påverka elevantalet och planeringsförutsättningarna.

Skolan har ett litet klassrum och det finns bra grupputrymmen. Det finns inget dedikerat utrymme med anpassade lokaler på skolan för samtal eller undersökningar, men är oftast möjligt att nyttja ett utrymme med ljudisolerad dörr. Skolan har plats för fler elever i de befintliga klasserna än vad som finns i dagsläget.

Eleverna åker till Malå för att ha slöjd i årskurs 3.

3.2.3 Umgranseleskolan

Prognosen visar på ett bibehållet elevantal under perioden fram till 2026, sedan sjunker elevantalet. I och med att det totala elevantalet är så litet så kan små förändringar snabbt påverka elevantalet och planeringsförutsättningarna. Umgranseleskolan är också den skola med

upptagningsområde där föräldrarna historiskt valt att i högre omfattning än andra områden i glesbygd, placera barnen på en skola i tätorten. Detta beror bland annat på hur skolans upptagningsområde är planerat.

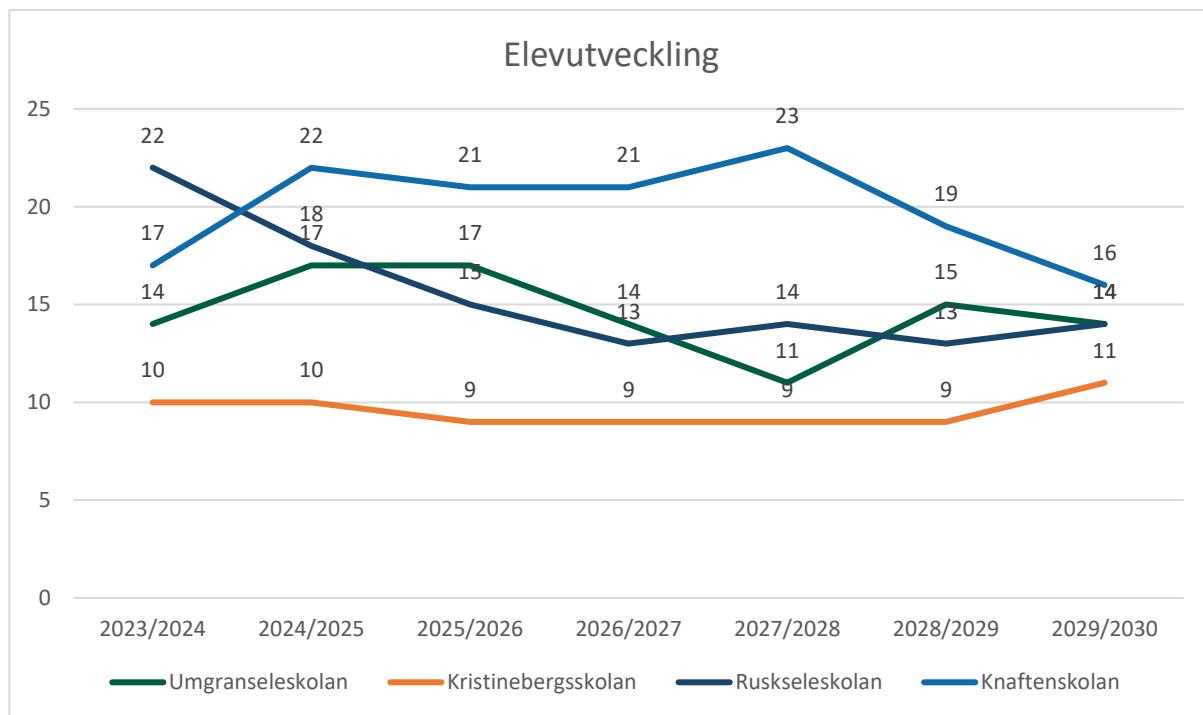
Skolbyggnaden är i dåligt skick med stora renoveringsbehov men utrymmena är väl tilltagna och fungerar bra för skola och förskoleklass, fler elever skulle kunna rymmas i lokalerna. Skolan saknar undersökningsrum med rinnande vatten och anpassat rum för sekretessamtal. Eleverna i åk 3 åker en dag i veckan till Norräng för slöjd och idrott samt introduktion till åk 4.

3.2.4 Knaftensskolan

Prognosen visar på ett bibehållet eller svagt ökande elevantal under perioden fram till 2027 för att sedan minska snabbt. Skolans lokaler är slitna men utrymmena är väl tilltagna och fungerar bra för skola och förskoleklass, fler elever skulle kunna rymmas i lokalerna.

Förskoleklass och åk 1-3 har tillgång till ett klassrum var, dessa rum ligger intill varandra. Till detta finns även ett antal grupprum. Skolan saknar anpassade utrymmen för elevhälsoarbete. Fritidshem delar även lokal med förskoleklass.

Eleverna bussas en gång i veckan till Forsdalaskolan för att ha slöjd och idrott samt introduktion till åk 4.

Observera att Ruskeseleskolan är en F-2 skola medan övriga är F-3.

3.2.5 Furuviksskolan

Prognosen visar på ett bibehållet elevantal under perioden fram till 2027 för att sedan sjunka snabbt.

Skolan har sex klassrum, ett stort rum som rymmer cirka 25 elever samt ett stort grupprum som används i dagsläget för gruppdelaingar på vissa lektioner. Övriga klassrum är i samma storlek där elevantalet ej varaktigt bör överstiga 20 elever. Furuviksskolan har ett gemensamt rum för skolsköterska och kurator, rummet saknar dock rinnande vatten och det är oklart om väggarna klarar ljudkraven. Förskoleklassen delar lokaler med fritids på fritidshemmet Flamman, och ett av skolans klassrum är beläget i förskolans byggnad. Eleverna bussas till Norrängsskolan för slöjd, eftersom egen slöjdlokal saknas.

Lokalerna utgör sammantaget problem på Furuviksskolan sett till storlek, utformning och behov av renoveringar.

3.2.6 Hedlundaskolan

Prognosen visar på ett bibehållet eller svagt stigande elevantal under perioden fram till 2030. Hedlunda är ett attraktivt bostadsområde för barnfamiljer där det sker nyproduktion av bostäder samt viss generationsväxling.

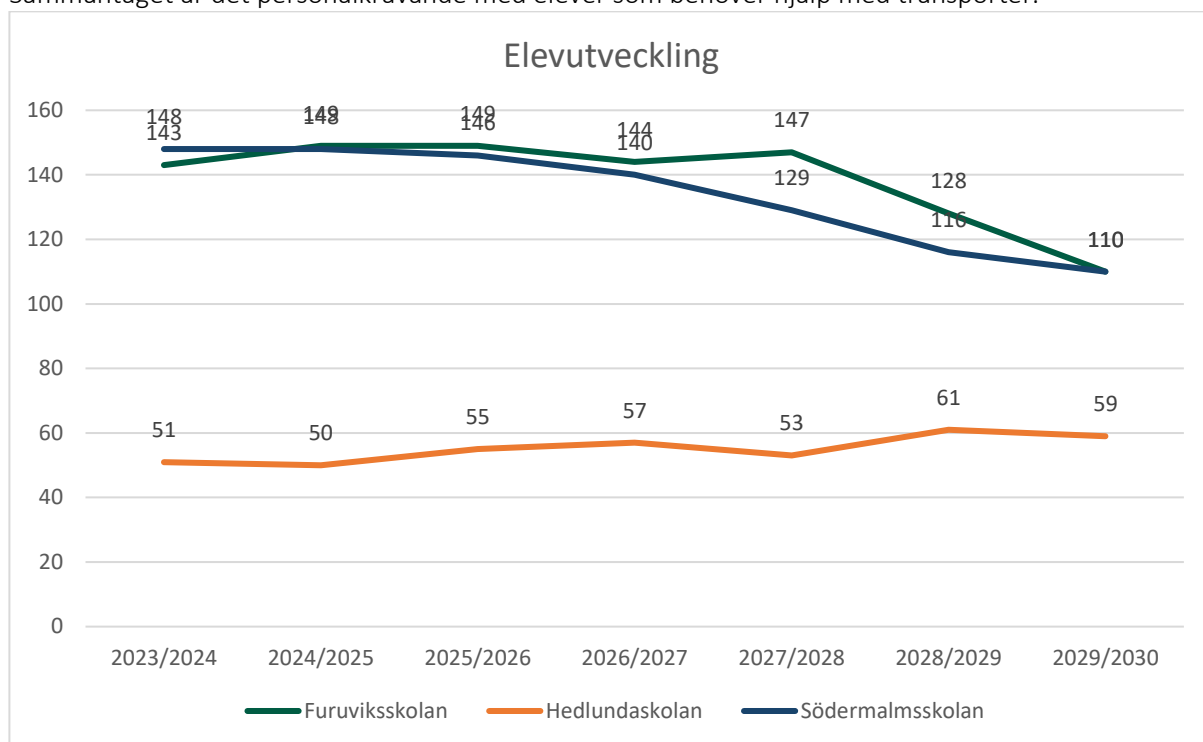
Skolan har tre klassrum, två större och ett lite mindre, samt endast ett litet grupprum i anslutning till 1-3:ans klassrum. Bristen på grupprum försvårar möjligheterna till att dela in eleverna mindre grupper. Skolan har så kallad B-form där uppdelning av klasserna sker enligt åk 1-3 och åk 4-6. 4-6:an blir den enda gruppen med blandad skolform i kommunen. Förskoleklassen delar lokal med fritidshemmet. Det finns inga anpassade lokaler för elevhälsoarbete.

Det finns kommande utmaningar med nuvarande gruppindelning då elevgrupperna inom några år ser annorlunda ut, framtiden kan innebära andra indelningar än de nuvarande för att skapa förutsättningar för lärande och nyttja lokalerna på bästa sätt. Hedlundaskolan är en äldre skola med renoveringsbehov. Skolan saknar speciallokaler för exempelvis slöjd och idrott vilket innebär att barnen bussas till andra skolor.

3.2.7 Södermalmsskolan

Prognosen visar på ett bibehållet elevantal under perioden fram till 2026. Vårdnadshavare från andra upptagningsområden har historiskt valt att placera sina barn på Södermalm och om trenden fortsätter kan det påverka det totala elevantalet.

Skolan upplevs trångbodd, elevgrupperna ryms i dagsläget men det finns brister i tillgången till grupprum och speciallokaler. Under vårterminen 2025 placerades en modul på skolgården vilket gör att det finns tillgång till både undersökningsrum för skolsköterska med rinnande vatten inne i skolan och ljudanpassade rum för sekretessamtal i modulen. Lokaler för fritidshemmet är också en brist då denna delas med förskoleklass. Skolans matsal och idrottshall ligger dåligt placerade i äldre lokaler som inte renoverats på många år, dit eleverna måste transportera sig utomhus över en väg. Slöjdundervisningen sker på Forsdalaskolan dit elever transporteras med buss. Sammantaget är det personalkrävande med elever som behöver hjälp med transporter.

3.2.8 Norrängsskolan

Prognosen visar på ett bibehållet elevantal under perioden fram till 2027 och sedan ökande. Elevantalet kan komma att påverkas av det fria skolvalet då elever från centrala stan ibland väljer Södermalmsskolan.

Skolan har 14 klassrum, rummen är av samma storlek där elevantalet ej varaktigt bör överstiga 27 elever. Utmaningen är främst lokaler till de klasser som är i stort behov av grupprum och när förskoleklassen innehåller många elever. Skolan har väl anpassade lokaler för både skolsköterska och skolkurator. Det finns ett mindre bibliotek på skolan som skulle behöva omlokaliseras för en mer funktionell biblioteksverksamhet på skolan. I övrigt när det gäller lokaler så bedöms personalens arbetsrum för små och för få. Matsalen upplevs trång så det är svårt att få till ett lunchschema som blir bra för eleverna.

3.2.9 Forsdalaskolan

Prognosen visar på ett bibehållet elevantal under perioden fram till 2026 för att sedan minska. Forsdalaskolan består av två huskroppar. På Lilla Fo håller förskoleklass, fritidshem och anpassad grundskola till. På den större huskroppen på Forsdala har en tillbyggnad gjorts och i den äldre delen finns bra utrymmen. Under perioden fram till 2026 finns det årskurser som är 3 parallell vilket under den tiden gör att skolan upplevs trång. Den äldre delen av skolan har behov av renovering då det finns stora kontraster mellan den nya och den gamla delen.

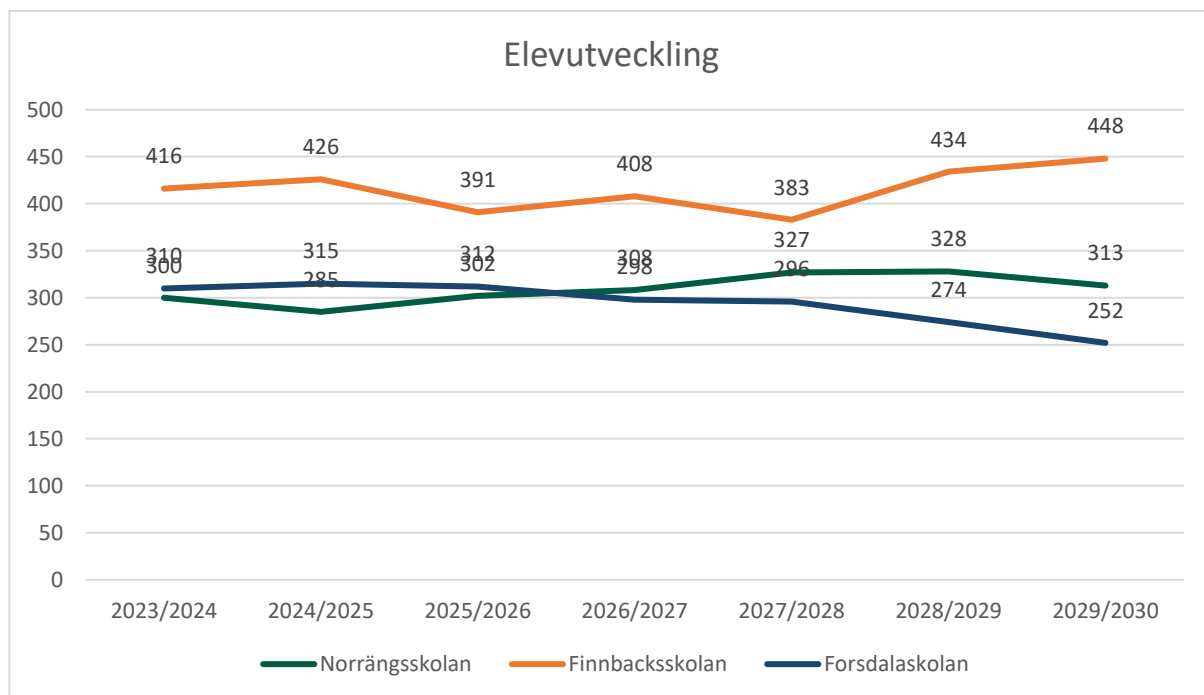
Skolan har ämnesspecifika lokaler för slöjd, musik, hemkunskap, NO, bild och idrott. Det finns även undersökningsrum för skolsköterska med rinnande vatten och rum för sekretessamtal. Skolan har ett skolbibliotek som lärare på skolan ansvarar för.

På Forsdalaskolan har även andra skolor (Hedlundaskolan, Södermalmsskolan och anpassad grundskola) viss undervisning.

3.2.10 Finnbacksskolan åk 7-9

Prognosen visar på ett ökat elevantal de kommande åren.

Finnbacksskolan består av två huskroppar, Blåskolan och Grubbskolan. Eleverna på Finnbacksskolan schemaläggs i ämnesklassrum för undervisning i teoretiska ämnen. Under de kommande åren kommer elevantalet på Finnbacksskolan att minska för att sedan öka och antalet klasser blir fler. Ombyggnationer av lokalerna har skett för att rymma alla klasser, exempelvis genom att bygga om aulan till klassrum, samt för tillgång till speciallokaler. Det finns utmaningar med speciallokaler för slöjd, bild och musik framför allt gällande schemaläggningen. Skolan har lokaler för elevhälsoarbete. Matsalen utgör också en tydlig begränsning där lunch just nu schemaläggs från 10.20. Då problematiken med ökat antal elever i högstadieålder lyfts i ett eget ärende kommer det inte att beskrivas mer i denna utredning.

3.3 Fria skolvalets påverkan på skolornas elevutveckling

Det fria skolvalet har en tydlig påverkan på skolornas elevutveckling. Historiskt har det funnits mönster där vårdnadshavare i vissa upptagningsområden i högre grad valt att utnyttja möjligheten att välja annan skola än den närmast belägna.

Ett exempel är Norrängsskolans upptagningsområde, som sedan nedläggningen av Johan Skyttes skola 2004 omfattar centrala delar av staden upp till järnvägen. I detta område har många vårdnadshavare i närheten av järnvägen i stället valt Södermalmsskolan, då den geografiskt ligger närmare.

Liknande mönster finns i Ruskseleområdet, där elever från byar som Ruskträsk, Umgransele, Bålforsen och Brännland ofta väljer skolor i tätorten. Detta beror i många fall på att föräldrar arbetar där och upplever det som mer praktiskt.

Tidigare har även Furuviesskolan attraherat elever från andra upptagningsområden tack vare sin särskilda inriktning mot språkstörning. Sedan denna inriktning avvecklades har dock skolvalet till Furuviesskolan minskat i omfattning.

Utifrån dessa historiska mönster går det att göra vissa antaganden om hur det fria skolvalet fortsatt kan komma att påverka elevutvecklingen vid olika skolor, vilket redogjorts för i föregående avsnitt.

4 Skolresultat

4.1 Resultat på nationella prov

Elever i grundskolan mäts under hela sin studietid mot uppnåendemål i enlighet med läroplanen. Detta sker löpande genom screening, diagnostiska prov, nationella prov etcetera, som verktyg för läraren i att utvärdera elevernas kunskaper och anpassa undervisningen utifrån eleverna. Det första stora provet eleverna möter, är de nationella proven i årskurs 3 som sedan följs upp av nationella prov i åk 6 och 9. Proven är riksomfattande och används för att säkerställa likvärdiga bedömningar. För att se om det finns skillnader mellan skolor i Lycksele kommun har utredarna tittat på hur resultaten på nationella proven skiljer sig mellan små, medelstora och stora skolor under perioden 2016 – 2024 för att få tillräckligt stora underlag.

Andel elever som uppnått godkänt i alla delmoment på nationella proven ÅK 3					
Små skolor		Medelstora skolor		Stora skolor	
Svenska	47%	Svenska	66%	Svenska	60%
Matematik	49%	Matematik	48%	Matematik	58%

Ruskeleskolans resultat har räknats in under små skolor trots att proven gjordes på Furuviksskolan för att få ett så stort underlag som möjligt.

I årskurs 6 genomförs nationella proven i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska.

Andel elever som uppnått godkänt på nationella proven ÅK 6			
Medelstora skolor		Stora skolor	
Svenska/SvA	90%	Svenska/SvA	88%
Engelska	92%	Engelska	93%
Matematik	90%	Matematik	85%

För att analysera skolresultaten på ett rättvisande sätt behöver dessa ställas i relation till elevernas förutsättningar. I denna analys har varje grupps viktade socioekonomiska index beräknats.

Det viktade indexet uppgick till 93 för små skolor, 118 för medelstora skolor och 112 för stora skolor. Det innebär att eleverna i små skolor i genomsnitt har de mest gynnsamma socioekonomiska förutsättningarna, medan eleverna i medelstora skolor har de minst gynnsamma.

Skillnaderna mellan skolgrupperna är dock mindre än de skillnader som återfinns mellan enskilda skolor. Det tyder på att socioekonomi på gruppnivå inte bör betraktas som en starkt förklarande faktor för skillnader i skolresultat mellan skolor i Lycksele kommun.

4.2 Trygghet och studiero

Elevernas mående, trivsel och upplevda trygghet är en naturligt viktig del i lärandet. Lycksele kommun genomför varje hösttermin en enkät där eleverna får besvara frågor som bland annat rör hur de mår, trivs och om de känner sig trygga i skolan. Frågorna är uppbyggda som påståenden, där eleverna får ange om de tycker att påståendet stämmer mycket bra, bra, dåligt eller mycket dåligt.

Under åren 2020-2024 uppgav 95,2% av eleverna på de små skolenheterna (sammanlagt 208 svar) positiva svar (stämmer mycket bra/bra) på påståendena som rör mående, trivsel och trygghet. Detta att jämföra med totalresultatet för alla elever F-6 (3891 svar) där 92,6% svarade positivt på dessa frågor.

På frågan som rör elevens upplevelse av studiero under lektionerna avgav 70,3% av eleverna på de mindre enheterna positiva svar, medan motsvarande siffra totalt för hela kommunens F-6 var 60,8%.

4.3 Samband mellan skolstorlek och utbildningsresultat

SKR har tittat på frågan om skolresultat och storlek på skolenheter 2018 i rapporten "Om sambandet mellan skolstorlek och utbildningsresultat". I studien tittade de på sambandet mellan "skolstorlek och studieresultaten i årskurs 9 (uttryckt i meritvärde, klarat kunskapskraven i alla ämnen respektive behörighet till gymnasiet - yrkesprogram) respektive i årskurs 6 (uttryckt som godkänt i engelska, matematik och svenska)." Detta ställdes även i förhållande till elevernas socioekonomiska förutsättningar.

I studien fann de att skolans storlek hade begränsad påverkan på resultat, även om större skolor hade något bättre resultat än mindre även efter justering för socioekonomiska faktorer. Detta gällde generellt förutom på enheter med upp till 49 elever som hade markant sämre resultat, vilket delvis förklaras med att många resursskolor är väldigt små. Slutsatsen var att resultatskillnader behöver analyseras och i rapporten ges exempel på andra faktorer som elevernas bakgrund, lärar- och rektorsbyten och undervisningskvaliteten vilka också påverkar resultaten.

I SKR-rapporten lyfter de Adolfsson (2014) som de anser ta upp en viktig aspekt: "En fråga som däremot väldigt sällan ses bli behandlad i den internationella forskningen är om en skola kan betraktas bli för liten. Det vill säga, det går att tänka sig att det förvisso finns flera pedagogiska fördelar med mindre skolenheter men dessa fördelar kanske bara gäller till en viss gräns, sen avtar de i samband med att skolan blir alltför liten." Det krävs en kritisk massa för att få skjuts på kvalitetsarbetet. Men detta golv går naturligtvis inte att ange, som Adolfsson skriver, i exakta tal.

5 Skolskjuts i Lycksele Kommun

I dagsläget hanteras skolskjuts i Lycksele kommun av Myndighetsnämnden, vilket innebär att det är en funktion som är delvis fristående från Utbildningsnämnden. Detta innebär att beslut om skolskjutsar inte direkt fattas av den nämnd som ansvarar för skolverksamheten, vilket skapar en tydlig uppdelning av ansvar. Beslut om skolskjuts baseras på en bedömning av elevens möjligheter att på ett säkert, ekonomiskt och socialt hållbart sätt kunna ta sig till och från skolan.

5.1 Bedömning av färdssätt

Beslut om färdssätt fattas baserat på en rad olika faktorer, exempelvis avstånd, trafiksäkerhet och funktionsnedsättning. Om det finns linjelagd kollektivtrafik med en säker av- och påstigningszon inom två kilometers avstånd från hemmet hänvisas elever upp till åk 3 till denna transportmöjlighet. Från årskurs 4–9 är avståndsgränsen från hemmet tre kilometer. Majoriteten av eleverna som åker skolskjuts har i dagsläget mindre än 45 minuters restid från hemmet till skolan enkel väg. Strax under 10 % av de elever som åker skolskjuts idag har en restid som överstiger 50 minuter enkel väg. Jämfört med storstadsregioner och flera grannkommuner anses detta vara en relativt kort restid.

5.2 Skolskjutsorganisationen

Skolskjutsplaneringen i Lycksele är organiserat för att vara flexibelt och anpassningsbart till både befintlig linjetrafik och specifika behov som trafikförhållanden kan skapa. Det kan exempelvis handla om elever som åker skolbil till busshållplatsen av avstånds eller trafiksäkerhetsskäl.

För vissa skolor, som Hedlundaskolan och Umgranseleskolan, har skolan anpassat skoldagens början och slut för att möjliggöra linjetrafik med skolskjuts. Ett annat exempel på anpassning gäller några elever från Kristinebergsområdet som åker linjetrafik till Malå och återvänder med en kombination av skolbil och linjetrafik. Detta är exempel på skolskjutssystemets flexibilitet för att anpassa sig till de praktiska behov som elevernas folkbokföringsadress och skolornas geografiska spridning innebär.

5.3 Restider

Restiden för elever i kommunen varierar beroende på hemmets avstånd till skolan, hur många i området som har behov av skolskjuts och typen av transportmedel. För vissa elever innebär skolskjutsen en kombination av skolbil och linjetrafik. Till exempel är den totala restiden från Knaften till Lycksele cirka 25 minuter med linjetrafik, medan elever från mer avlägsna platser som Gravsjö eller Vänjaurbäck behöver åka skolbil och därefter fortsätta med linjetrafik, vilket kan innebära en total restid på upp till 40 minuter. För elever i Vormträsk och Ruskträsk innebär resan ofta en kombination av skolbil och linjetrafik med en total restid på mellan 40 och 65 minuter beroende på destinationen.

5.4 Utmaningar och framtida utveckling

Restiden för elever i kommunen överstiger i de flesta fall inte 60 minuter enkel väg. Skulle det ske en avveckling av någon eller några skolenheter, skulle restiden för eleverna fortfarande inte överskrida den som idag har längst restid med befintlig skolorganisation. Däremot skulle planeringen för skjutsarna behöva ses över, vilket kan göra att enskilda elever både kan få kortare och längre restid än de har idag.

I dagsläget är skolskjutsen en viktig faktor för att säkerställa tillgången till utbildning, särskilt för elever i glesbygdsområden med begränsade alternativ till linjetrafik. Beslut om skolskjutsens organisation och utformning baseras på en strävan att uppnå säkerhet, kostnadseffektivitet och social hållbarhet, men kräver också kontinuerlig anpassning till förändringar i elevantal och skolverksamhetens geografiska spridning.

För föräldrar som önskar fritidshem eller pedagogisk omsorg i Umgransele, Rusksele, Knaften och Örträsk finns det möjlighet att åka linjetrafik till den verksamheten.

6 Övrigt som bör påverka beslut om skolstrukturen

6.1 Krav på bemannade skolbibliotek

Från och med den 1 juli 2025 sker en förändring i skollagen gällande krav på bemannade skolbibliotek. Förändringen innebär att skolbibliotek ska definieras som en samlad och ordnad verksamhet med ett brett och målgruppsanpassat utbud av medier, både analoga och digitala. Varje skolbibliotek ska bemannas i tillräcklig omfattning för att stödja elevernas läsutveckling och stärka deras medie- och informationskunnighet. Detta markerar ett nytt fokus på skolbibliotekens roll som pedagogiska resurser och som en central del av skolans kompensatoriska uppdrag.

För Lycksele kommun, med tio grundskolor med stor geografisk spridning, innebär detta stora utmaningar. Små skolor och medelstora skolor i Lycksele kommun har särskilt svårt att tillgodose kraven, både av utrymmesskäl men framför allt på grund av svårigheter att rekrytera kvalificerad personal som möter lagens krav.

I lagtexten finns exempel på undantag för skolenheter där skolbibliotek skulle utgöra en proportionerligt stor del av verksamheten, vilket kan bli nödvändigt att tillämpa. Både samarbete med stadsbibliotek och bokbuss är exempel på hur det kan organiseras om undantagen tillämpas, men utifrån dagens biblioteks och skolbiblioteksplan kan inte det anses vara fullgoda alternativ utifrån stadsbibliotekets, bokbussens och skolbibliotekens olika uppdrag.

På stora skolenheter finns bättre möjligheter att dela resurser eller organisera bemanning utifrån skolornas storlek för att uppfylla lagens intentioner. Däremot riskerar de mindre skolorna att behöva undantas från kravet, vilket hotar målet om en likvärdig tillgång för alla elever.

6.2 Elevhälsa

Enligt skollagen (2010:800, 2 kap. 25 §) ska alla elever ha tillgång till elevhälsa, som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsans uppdrag är främst förebyggande och hälsofrämjande, med syfte att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål (skollagen 1 kap. 4 §).

I Lycksele kommun leds elevhälsan av en central elevhälsochef, som ansvarar för samordning av skolläkare, skolsköterskor, psykologer, kuratorer samt språkotekets logoped och specialpedagoger. Elevhälsochefen hanterar även, tillsammans med ett bedömningsteam, ansökningar om tilläggsbelopp enligt skollagen (2010:800, 10 kap. 39 §) för elever i behov av extra stöd.

Resurser fördelas primärt utifrån skolornas storlek och uppdrag, vilket innebär att små och medelstora enheter ofta delar på elevhälsans personal.

6.2.1 Rektors ansvar och specialpedagogens roll

Rector har enligt skollagen (2 kap. 10 § och 3 kap. 7 §) det övergripande ansvaret för att elevhälsans arbete organiseras och integreras i skolans verksamhet. Detta innefattar att säkerställa att insatser sätts in tidigt och att elevhälsan arbetar i samverkan med pedagogisk personal.

Specialpedagogiska insatser är en del av elevhälsan (skollagen 2 kap. 25 §), men specialpedagogerna i Lycksele kommun är organisatoriskt kopplade till respektive skola. Rector ansvarar för specialpedagogens arbetsuppgifter och prioriteringar, och resurstilldelningen baseras på skolans storlek.

Specialpedagogerna arbetar både med handledning av lärare och direkta stödinsatser för elever. De har en central roll i att skapa inkluderande lärmiljöer och säkerställa att elever i behov av särskilt stöd får rätt anpassningar och insatser (skollagen 3 kap. 3 § och 8 §).

6.2.2 Förebyggande och hälsofrämjande arbete

Enligt skollagen (2 kap. 25 §) ska elevhälsan i första hand vara förebyggande och hälsofrämjande. I Lycksele kommun omfattar detta bland annat:

- **Medicinska insatser:** Hälsosamtal, vaccinationer och enklare sjukvårdsinsatser.
- **Pedagogiska anpassningar:** Samverkan mellan specialpedagoger, lärare och skolläsningspersonal.
- **Psykosocialt stöd:** Kuratorsinsatser och arbete för att främja psykisk hälsa.

Genom ett systematiskt och samordnat arbete säkerställs en likvärdig elevhälsa i Lycksele kommun, där insatser anpassas efter elevernas behov och bidrar till att ge alla möjlighet att nå utbildningens mål.

6.3 Skollagens krav på geografisk närhet till förskola

Skollagen anger vilka barn som har rätt till förskola och på vilka grunder. Under de senaste åren har lagstiftningen skärpts och omfattar i dag fler grupper än tidigare. Dessutom har förskolans uppdrag kopplat till integration förtydligats.

Utgångspunkten är att barn som är bosatta i Sverige och ännu inte påbörjat skolpliktig utbildning ska erbjudas plats i förskolan om föräldrarna arbetar eller studerar.

Därutöver har alla barn som fyllt tre år rätt till förskola, oavsett föräldrarnas sysselsättning. Även andra skäl kan ligga till grund för att erbjuda förskoleplats, till exempel om föräldrar är arbetssökande eller föräldralediga med syskon. Förskola ska även erbjudas till barn som har behov av verksamheten utifrån språklig utveckling, andra utvecklingsbehov eller behov av socialt sammanhang.

Regleringen återfinns i skollagen (8 kap. 3–7 §§).

Placering vid en förskoleenhet regleras av 8 kap. 15 § skollag. *”Ett barn ska erbjudas plats vid en förskoleenhet så nära barnets eget hem som möjligt. Skälig hänsyn ska tas till barnets vårdnadshavares önskemål.”*. Detta innebär att kommunen bör planera för sina förskolor så de finns inom ett rimligt avstånd från hemmet, vilket skiljer sig från exempelvis grundskolan där det i stället finns regler om skolskjuts.

För denna utredning innebär det att en större hänsyn behöver tas till avstånd i förskolan än i övriga skolformer, vilken praktisk gör att det kan bli skillnader i förslag till beslut mellan förskolor och grundskolor på samma plats.

6.4 Åldersintegrerad undervisning

Åldersintegrerad undervisning innebär att elever från olika årskurser läser tillsammans. Under 1990- och 2000-talet prövades åldersintegrerad undervisning som en del av skolans organisatoriska utveckling, där elever från olika årskurser samlades i samma klass. Förhoppningen var att detta skulle gynna elevernas lärande och sociala utveckling, eftersom äldre elever kunde stödja och motivera de yngre samtidigt som ansvaret för att ”lära ut” skulle stärka de äldres förståelse. I praktiken kom åldersintegration dock främst att användas när elevunderlaget var för litet för traditionell årskursindelning, snarare än som ett systematiskt pedagogiskt grepp.

Forskningen om effekterna av åldersintegrering på skolans struktur och elevernas studieprestationer är begränsad. Den största svenska forskning som finns på området utgår i stort från en rapport skriven av Elly-Ann Johansson (2010) *”Essays on schooling gender and parental leave”*. Resultaten pekar på att elever i åldersintegrerade klasser i ett kortare perspektiv

presterar något sämre i matematik och språk jämfört med jämnåriga i åldershomogena grupper. En förklaring kan vara att läraren måste balansera flera kunskapsnivåer samtidigt, vilket innebär att någon elevgrupp riskerar att inte få optimalt stöd. Studier om långsiktiga effekter har inte genomförts.

Samtidigt framhålls att åldersintegration kan främja sociala och emotionella färdigheter, något som inte alltid fångas av traditionella prov och bedömningar. I studien ses det dock inte som okomplicerat när äldre elever ibland får rollen att fungera som hjälplärare eller förebilder. Detta kan utveckla deras ansvarstagande men också innebära att de förlorar tid och fokus på sin egen kunskapsutveckling. Om läraren lägger mycket kraft på att skapa social sammanhållning och stötta de yngsta eleverna, riskerar elever i mitten eller äldre årskurser att få mindre uppmärksamhet. Det kan i sin tur få följd effekter på deras skolresultat.

Åldersblandade grupper kan, precis som traditionella klasser, drabbas av hierarkier eller konflikter. Skillnaden i ålder och mognad kan ibland förstärka sådana problem, till exempel om de äldre eleverna känner sig "tvingade" att vara förebilder eller om de yngre eleverna blir osäkra i en grupp där skillnader i ålder är märkbara.

Eftersom traditionella bedömningsformer (prov, nationella tester) inte fångar icke-kognitiva förmågor särskilt väl, är det osäkert om en upplevd förbättring av elevernas sociala kompetens verkligen får en reell betydelse för deras framtida studieresultat eller personliga utveckling. Det kan bidra till att förväntade sociala vinster inte alltid tas på allvar eller bekräftas i forskningen.

I Johanssons avhandling är fokus dock främst på att konstatera en kortsiktig negativ effekt på kognitiva färdigheter. De "positiva" aspekter som ibland framförs – ökad social sammanhållning eller känsla av gemenskap – är svåra att vetenskapligt belägga och framställs inte av Johansson som en säker motvikt till de nackdelar hon pekar på.

Oavsett hur väl det går att styrka vilken påverkan den åldersintegrerade undervisningen har på elevernas kunskapsinläring, innebär det att undervisningens upplägg skiljer sig mellan skolorna.

6.5 Fjärrundervisning och möjligheten till möten på fjärr

Lycksele kommun har ett väl utbyggt system för att kunna hantera möten, dela dokument etc. i en Microsoft office 365 miljö. För undervisning i exempelvis samiska används även Skype. De tekniska lösningarna finns således på plats för att skapa möjlighet till interaktioner på distans. Hur och inom vilka ämnen som fjärrundervisning kan ske utgår från skolförordningen 5 kap. 3-4§ samt skollagen 21 kap. 3-5§ och 13§.

Utifrån nuvarande bestämmelser får maximalt 25% av undervisningstimmarna på en skolenhet utföras genom fjärrundervisning. Större omfattning än så kräver ett godkännande av Skolinspektionen, vilket endast kan lämnas för ett läsår i taget. Även om man får ett godkännande för att bedriva fjärrundervisning i större omfattning för ett läsår, är det alltså inget man kan räkna med för nästkommande läsår. Fjärrundervisning kräver handledare i klassrummet utöver fjärrlärare, varför en person ytterligare behövs än vid traditionell klassrumsundervisning.

Detta gör att fjärrundervisning många gånger blir mer resurskrävande än traditionell undervisning i klassrummet.

6.6 Klassmentorer

Idag finns klassmentorer på tre av kommunens F-6-skolor (Norrängsskolan, Forsdalaskolan och Södermalmsskolan). Införandet av klassmentorer inleddes på Norrängsskolan under 2017, och blev föremål för en forskningsstudie från Umeå Universitet. I slutrapporten *"Om inte klassmentorerna får vara kvar så slutar jag"* (Nordin, Pettersson-Strömbäck 2020) konstaterades att införandet hade varit framgångsrikt och förbättrat lärarnas arbetsmiljö och hälsa. Det hade inneburit en klar förbättring i och med den arbetsdelning som innebär att läraren kan fokusera på det pedagogiska och klassmentorerna hanterar de sociala bitarna runt eleverna i klassen.

En annan fördel med klassmentorsystemet som blivit tydlig med tiden är att det medfört att vikariebehovet vid korttidsfrånvaro blivit mycket begränsat. I stället har klassmentorerna kunnat täcka upp om läraren varit frånvarande, vilket varit positivt för eleverna jämfört med att ha en vikarie som varit ny för dem och inte känner gruppen sedan tidigare. Utifrån de positiva effekter som införandet medförde, har även Forsdalaskolan (2022) och Södermalmsskolan (2024) infört klassmentorsystemet.

Resurstilldelningen till skolenheterna bygger på antalet elever. Med ett kraftigt minskande elevunderlag blir det en utmaning att behålla den nuvarande skolstrukturen utan konsekvenser. För att säkerställa att alla klasser har en heltidslärare behöver resurser omfördelas från klasser med fler än 17 elever till klasser med färre än 17 elever.

Trots sådan omfördelning kan det ändå vara svårt att uppnå full bemanning utan att tillskjuta extra resurser. Denna utmaning kan uppstå vid samtliga skolenheter om den nuvarande strukturen behålls.

Klassmentorsystemet har hittills kunnat finansieras tack vare ett tillräckligt stort elevunderlag, vilket möjliggjort både lärartjänster och mentorskap. Med ett svagt elevunderlag blir det därför mycket svårt att behålla klassmentorsystemet inom ramen för den nuvarande strukturen.

6.7 Förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg

I Sverige finns flera former av omsorg och utbildning för barn från det år de fyller ett och uppåt. De vanligaste alternativen är förskola, för barn före skolstarten, och fritidshem, för skolbarn som behöver omsorg och aktiviteter utanför den ordinarie skoldagen. Därutöver kan pedagogisk omsorg, ofta kallad familjedaghem eller dagbarnvårdare, erbjudas som ett alternativ till båda dessa verksamheter. Samtliga verksamheter regleras av skollagen (SFS 2010:800) och står under tillsyn av Skolinspektionen.

Förskolan är en skolform som anges i skollagen kap. 8. Dess centrala uppdrag är att stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda en trygg omsorg. Verksamheten styrs av Läroplan för förskolan (Lpfö 18), där mål och riktlinjer tydliggör hur förskollärare (8 kap. 13 §) ska leda det

dagliga pedagogiska arbetet. Kravet på legitimerade förskollärare innebär att de ansvarar för att planera, genomföra och följa upp undervisningen i barngruppen. Samtidigt bär förskolans rektor det övergripande ledningsansvaret för att organisera verksamheten, skapa förutsättningar för en högkvalitativ utbildning och se till att skollagen och läroplanen följs.

Fritidshem, reglerat i skollagen kap. 14, vänder sig till barn i skolåldern och ska erbjuda en meningsfull fritid som komplement till skoldagen. Enligt läroplanen för grundskolan (Lgr22) ska fritidshemmet främja barns sociala utveckling och lärande även utanför den ordinarie undervisningen. I regel arbetar här lärare med inriktning mot fritidshem eller annan pedagogisk personal med motsvarande kompetens, under ledning av en rektor, vilket ofta är samma rektor som för den grundskola eleverna tillhör.

Pedagogisk omsorg, som tas upp i skollagen kap. 25 (25 kap. 2 §), kan erbjudas i stället för både förskola och fritidshem. Verksamheten bedrivs ofta i mindre grupper och i en hemlik miljö, exempelvis i dagbarnvårdarens eget hem. Det finns ingen separat läroplan, men kommunen eller annan huvudman är skyldig att säkerställa att omsorgens kvalitet motsvarar förskolans eller fritidshemmets. Till skillnad från förskola och fritidshem krävs ingen legitimerad förskollärare eller fritidslärare, men huvudmannen måste se till att den som driver verksamheten har tillräcklig kompetens och får nödvändig handledning.

Samtliga verksamhetsformer omfattas av skollagens krav på trygghet, omsorg och stöd för barnets utveckling och lärande. Förskolan styrs av en egen läroplan (Lpfö 18) och kräver legitimerade förskollärare, medan fritidshemmet är kopplat till läroplanen för grundskolan (Lgr22) och riktar sig till skolelever. Pedagogisk omsorg saknar en egen läroplan men ska hålla motsvarande kvalitet.

Förskola och fritidshem är de vanligaste verksamheterna för barn i olika åldrar, medan pedagogisk omsorg fungerar som ett alternativ. Oavsett vilken verksamhet som anordnas ska huvudmannen följa skollagen och se till att barnen får en trygg, stimulerande miljö som stöder deras utveckling, lärande och sociala samspel.

Aspekt	Förskola	Pedagogisk omsorg (förskolebarn)	Fritidshem	Pedagogisk omsorg (skolelever)
Reglering i skollagen	Kap. 8	Kap. 25	Kap. 14	Kap. 25
Läroplan	Lpfö 18	Ingen egen, men ska ge "motsvarande kvalitet"	Följer grundskolans läroplan (Lgr22) för fritidshem	Ingen egen, men ska ge "motsvarande kvalitet"
Personal	Legitimerade förskollärare + barnskötare	Inget krav på lärarlegitimation	Utbildade lärare/fritidspedagoger + annan personal	Inget krav på lärarlegitimation
Pedagogiskt fokus	Tydligt styrt av Lpfö 18 och kommunala riktlinjer	Mer personligt upplägg, men ska motsvara förskolans kvalitet	Styrt av Lgr22 (fritidsdel), fokus på meningsfull fritid	Mer flexibelt, men ska motsvara fritidshemmets kvalitet

Jämförande matris

7 Kompetensförsörjning

En av de mest kritiska faktorerna för att upprätthålla en högkvalitativ skolorganisation i Lycksele kommun är tillgången till behöriga och kompetenta lärare. Enligt Skolverkets prognos (2025) förväntas det saknas cirka 10 600 behöriga lärare och förskollärare i Sverige år 2038. Särskilt utmanande är situationen inom kategorierna förskollärare, speciallärare, yrkeslärare och högstadielärare. För att möta detta behov skulle antalet studenter som påbörjar lärarutbildning behöva öka med 7 procent årligen, vilket motsvarar 1 000 fler studenter per år. Behovet av speciallärare är särskilt akut, där antalet studenter behöver fördubblas.

I Lycksele kommun har lärarförsörjningen länge varit en utmaning. Redan i skolutredningen från 2020 lyftes svårigheten att rekrytera behöriga lärare, särskilt till mindre skolor i glesbygdsområden. Under de senaste åren har kommunen vidtagit åtgärder såsom lönepåslag och förbättrade arbetsvillkor för att attrahera och behålla personal. Trots detta kvarstår problemet med en hög andel obehöriga lärare, vilket påverkar kvaliteten i undervisningen och arbetsmiljön för både elever och personal.

Sedan några år tillbaka arbetar Lycksele kommun med Arbetsintegrerad lärarutbildning och förutsättningar för erfarenhetsbaserad förskollärarytutbildning. Arbetsintegrerad lärarutbildning

finns idag inom grundskollärare åk 1 – 3 samt fritidslärare. Praktiskt innebär detta att studenterna söker en utbildning hos Umeå universitet med ett upplägg där de studerar med 75 % studietakt och arbetar 50 % på någon av kommunens grundskolor under studietiden. Barnskötare som arbetat i barngrupp mer än 5 år har möjlighet att söka en erfarenhetsbaserad förskollärarytbildning med reducerad längd hos Göteborgs universitet. För att skapa goda förutsättningar för detta har anställda erbjudits att läsa del av utbildningen på arbetstid.

Det görs även extra satsningar på utbildning i Lycksele kommun, exempelvis genom fri utlåning av läromedel till alla medborgare som läser till lärare och förskollärare. För anställda inom Lycksele kommun ges stöd för behörighetsgivande utbildningar genom studier på arbetstid eller nedsättning i tjänst. En större satsning på ett lokalt campus genomfördes 2024 och fortsätter vidare 2025 för att uppmuntra till högre studier.

7.1 Regionala utmaningar

Läraryrket är särskilt påtagligt i glesbygdskommuner som Lycksele, där det ofta är svårt att rekrytera lärare med rätt kompetens. En betydande andel av lärarkåren närmar sig pensionsålder, vilket skapar ytterligare utmaningar inom de kommande åren. I Västerbottens län rapporterar flera kommuner svårigheter med att rekrytera lärare, vilket lett till att vissa skolor tvingats stänga eller omorganisera verksamheten. Lycksele kommun har haft relativt framgångsrika rekryteringsinsatser, men utmaningarna kvarstår, särskilt inom vissa ämnen och skolformer.

7.2 Fördjupning utifrån lärarprognos 2024

Enligt Skolverkets lärarprognos 2024 är läraryrket fortsatt allvarligt och kommer att påverka alla skolformer och årskurser, men i synnerhet de mindre skolorna i glesbygd. Prognosen visar att:

- Antalet behöriga lärare i förskolan minskar och täckningsgraden är lägre i mindre kommuner.
- Inom grundskolan är det störst brist på ämneslärare i matematik, NO och moderna språk, vilket påverkar undervisningens kvalitet.
- Yrkeslärare och speciallärare är särskilt svåra att rekrytera, vilket riskerar att minska tillgången till specialpedagogiskt stöd för elever i behov av extra anpassningar.
- Pensionsavgångar i lärarkåren innebär att stora delar av dagens erfarna lärare kommer att lämna yrket inom de närmaste tio åren. Detta förstärker behovet av nyrekrytering och vidareutbildning av befintlig personal.

7.3 Statistik över behörigheter i Lycksele kommun

- **Förskola:** Andelen behöriga förskollärare i Lycksele kommun är 25 %, vilket ligger under både regionalt och nationellt genomsnitt.

- **Grundskola:** Andelen behöriga lärare i grundskolan är 85,7 %, vilket är något lägre än genomsnittet både nationellt och regionalt.

Skolverket betonar att kommuner måste planera långsiktigt för att hantera lärarbristen, vilket i praktiken innebär en kombination av kompetensutveckling, riktade rekryteringsinsatser och en ökad satsning på fjärrundervisning och digitala lösningar i undervisningen. I glesbygdskommuner som Lycksele kan det även bli nödvändigt att överväga samverkan mellan skolor för att säkerställa behörig undervisning i alla ämnen.

8 Inkomna synpunkter

Eftersom delaktighet och transparens har varit bärande principer i utredningen, har det funnits möjlighet att lämna synpunkter under arbetets gång.

En delredovisning av utredningen presenterades för utbildningsnämnden den 14 februari 2025, med syfte att beskriva nuläget. Därefter publicerades ett första utkast av utredningen tillsammans med ett pressmeddelande på kommunens webbplats den 18 februari 2025.

Samma dag skickades även ett riktat utskick till personal inom förskola, grundskola och anpassad grundskola, med en uppmaning att ta del av utkastet och lämna synpunkter via en särskild funktionsbrevlåda.

Även vårdnadshavare informerades genom ett riktat utskick via Tempus och Infomentor den 27 februari 2025. Utskicket innehöll utkastet till utredningen samt en inbjudan till medborgardialoger i Kristineberg, Umgransele, Rusksele, Knaften och centrala Lycksele.

Genom funktionsbrevlådan har det inkommit synpunkter och frågeställningar till utredarna. En del av dessa synpunkter har besvarats omgående såsom frågor om vem som gett uppdraget samt vem som är ansvarig för utredningen. Andra synpunkter har utredarna tagit till sig och förstärkt rapporten för att undvika tvetydigheter eller att stärka upp det saknats källor. Övriga frågeställningar har besvarats under medborgardialogerna.

De inskickade synpunkterna ger inte en ensidig bild av skolorna i Lycksele utan varierar med perspektiven. Nedan kommer en sammanställning med synpunkter från olika grupper:

8.1 Vårdnadshavare och privatpersoner

Ett 15-tal vårdnadshavare och privatpersoner har nyttjat möjligheten att inkomma med synpunkter. Trots en svarstid på ca 2 månader har det av vissa ansetts som för kort tid. Svaren har inkommit från vårdnadshavare, byaföreningar och privatpersoner omkring byanoderna.

Vårdnadshavare i både Rusksele och Umgransele lyfter fram vikten av att barn får inleda sin skolgång nära hemmet. Skolan ses inte enbart som en plats för lärande utan också som en social och emotionell trygghet. De första skolåren betraktas av vårdnadshavare som särskilt känsliga,

och många anser att små skolmiljöer ger förutsättningar för starkare relationer, större individanpassning och minskad stress.

Det framhålls också att barnets bästa enligt barnkonventionen (artikel 3) bör väga tyngre i utredningen, liksom barns rätt att komma till tals (artikel 12). Flera efterfrågar en barnkonsekvensanalys där trygghet, vila, vardagsstruktur och fritid tas med i bedömningen – inte enbart ekonomisk effektivitet.

En återkommande oro gäller konsekvenserna av längre resor till tätortsskolor. För barn i lägre åldrar upplevs pendling på upp till en timme enkel väg som orimlig. Flera vårdnadshavare vittnar om trötta barn som somnar i bussen, får för lite sömn och tappar orken för läxläsning och fritidsaktiviteter.

Vårdnadshavare uttrycker även konkreta säkerhetsfarhågor: att små barn lämnas på busstationen utan tillsyn, att skolskjuts inte omfattar resor efter fritids, och att det saknas vuxna som ansvarar för barnens trygghet på bussen. Flertalet menar att det nuvarande systemet redan har brister, och att en ytterligare centralisering skulle förvärra dessa.

Det finns en stark uppslutning kring små skolors pedagogiska och sociala värden. Flertalet framhåller sina tankar om att mindre grupper skapar studiero, ger större vuxennärvaro och ökar chansen att tidigt fånga upp elever i behov av stöd. Åldersblandade klasser beskrivs som en styrka – de äldre eleverna fungerar som förebilder och de yngre lär sig samspel och empati.

Några lyfter dock även potentiella utmaningar, såsom ett smalare socialt utbud eller begränsningar i lärarkollegiets perspektiv. Dessa uppfattas dock överlag som hanterbara i förhållande till de fördelar som lyfts.

Konkreta förslag kring utveckling lyfts såsom:

- Återöppning eller utökning till F–3 i Rusksele.
- Profilerings av byskolor, t.ex. med natur- eller kulturinriktning.
- Fjärrundervisning och digital samverkan mellan skolor.
- Mobila slöjdsalar och elevhälsoteam för att möta praktiska utmaningar.
- Att barn med särskilda behov skulle kunna erbjudas skolgång i mindre skolor.

Vårdnadshavare ser skolan som central för byns existens. Den beskrivs som ett nav som bidrar till inflyttning, samhällsengagemang och framtidstro. En nedläggning ses inte enbart som en förlust för barnen, utan som en risk för hela lokalsamhällets överlevnad. Flera uttrycker oro för att kommunen inte tillräckligt analyserat de samhällsekonomiska följderna av att minska serviceutbudet på landsbygden.

Från flera håll framförs kritik mot hur skolutredningen är utformad. Den upplevs som ensidigt fokuserad på problem och kostnader, där små skolor ges en negativ bild utan att möjligheter

lyfts. Det saknas källhänvisningar till de påståenden som förs fram, t.ex. om kvalitetsskillnader, svårigheter vid övergångar till större skolor eller resursslöseri.

I Rusksele ifrågasätter man varför utredningen inte tar upp exempel på lösningar som redan tillämpas i andra kommuner, som mobila slöjdsalar, digital samverkan och lokala samarbeten. Det ifrågasätts även varför tidigare inlämnade förslag från tidigare utredningar inte återkopplats till.

Synen på likvärdig utbildning återkommer ofta. Flera vårdnadshavare framhåller att "lika möjligheter" inte betyder "identiska lösningar". I stället måste resurser och organisation anpassas efter elevens behov och skolans kontext. Att centrala skolor får fler speciallärare medan byskolor får mer lärartid i små grupper ses inte som orättvist, utan som en rimlig anpassning för att ge alla barn rätt stöd.

Det finns också förslag om att barn med särskilda behov – som behöver lugnare miljö – i vissa fall skulle kunna erbjudas plats på en mindre skola. Detta skulle kunna fungera som en resurs snarare än ett problem, enligt flera röster.

I diskussionen kring skolnedläggning uppstår också följdfrågor om förskolans framtid. Om skolor stängs men förskolan blir kvar i lokalerna, hur påverkas då personal, städ, kök och andra funktioner? Finns det en genomarbetad konsekvensanalys?

Många påpekar att det är billigare att återöppna en befintlig skola än att bygga nytt – och ifrågasätter om kommunen har en plan för vad som sker om barnantalet åter ökar efter 2026, vilket prognoser från SCB antyder.

Föräldrar med barn i mindre skolor beskriver skolorna som trygga, inkluderande och lärorika. De menar att lärarna är kompetenta och engagerade, och att skolmiljön främjar både social och akademisk utveckling. Upplevelser från större skolor – som vissa barn tidigare gått i – har i vissa fall varit negativ, med mer stök, sämre samverkan och svårigheter att fånga upp barns behov.

Många vårdnadshavare uttrycker att de inte är emot förändring, men efterfrågar tänkt nytänkande, balans och delaktighet. De vill att kommunen prövar andra alternativ än nedläggning: samverkan mellan skolor, profilering av mindre enheter, digitalisering, och bättre stöd till befintlig personal. De efterlyser en skolstruktur där hela kommunen ses som en helhet – inte där byarna ställs mot staden.

8.2 Skolpersonal

Skolpersonal har inbjudits och uppmuntrats att lämna in synpunkter kring skolstrukturen i Lycksele kommun. Tyvärr har detta endast nyttjats av 2 arbetslag i Kristineberg respektive Umgransele.

Skolpersonal vid Umgranseleskolan och Kristinebergsskolan har lämnat in synpunkter med anledning av Lycksele kommuns skolstrukturutredning för 2024/2025. De två skolornas perspektiv skiljer sig något i fokus: Umgransele riktar huvudsakligen kritik mot själva utkastet och

processen, medan Kristinebergs personal främst beskriver verksamhetens funktion och de lokala konsekvenser som en eventuell förändring skulle innebära.

Båda skolorna redovisar att de räknar med ett elevantal som överstiger den tidigare beslutade lägstanivån för antalet elever. Det lyfts även synpunkter att den kan vara något högt satt då de bedömer att utmaningarna med att bedriva undervisning kommer när antalet understiger 10 elever. Skolpersonal på båda skolorna bedömer därmed att elevunderlaget är tillräckligt stabilt för fortsatt drift.

I båda skolorna tjänstgör utbildade och erfarna lärare. Personalen vänder sig mot utredningens antydning att det skulle finnas problem med rekrytering i byaskolor. Det framhålls den lokala förankringen som en styrka och ett skäl till personalens långsiktighet.

Vad gäller resurser pekar Umgransele på en bristande helhetsbild i utredningen. Exempelvis nämns att små skolor kräver fler vuxna, men att det även i vissa tätortsskolor förekommer att två pedagoger arbetar med grupper om 18 elever – vilket också är en resursfråga. Att utmåla byaskolors resursfördelning som orättvis anses därmed missvisande.

Båda skolorna framhåller att små skolmiljöer ofta är särskilt gynnsamma för elever i behov av stöd. I Kristineberg har små grupper och anpassad verksamhet lett till ökad trygghet för dessa elever. Umgransele hänvisar till forskning (bl.a. Gerd Pettersson) som visar att glesbygdsskolor erbjuder goda förutsättningar för differentierad undervisning och nära vuxenrelationer.

I Umgransele lyfter personalen särskilt barns säkerhet och risken för orimligt långa skoldagar i samband med skolskjuts. Kristineberg påpekar att avståndet till Malå (3 mil) är betydligt kortare än till Lycksele (7 mil), vilket gör Malå till ett naturligt val för många vårdnadshavare vid en eventuell nedläggning. Det saknas enligt personalen en analys av de interkommunala avgifter och praktiska konsekvenser som detta skulle innebära för kommunen.

Umgransele riktar kritik mot antagandet i utredningen att små skolor skulle begränsa barns sociala utveckling. De hänvisar till forskning som visar att social kompetens utvecklas i interaktion, oavsett gruppstorlek, och att åldersblandade miljöer kan vara särskilt utvecklande.

Umgransele visar att eleverna har tillgång till både böcker, bokbuss och digitala resurser. Osäkerheten kring hur den nya lagen om bemannade skolbibliotek kommer att implementeras gör argumentet svagt i nuläget. Kristinebergs personal beskriver hur digitala verktyg som Teams har möjliggjort distansmöten, arbetsplatsträffar och fortbildning, vilket i sin tur sparar tid, pengar och miljöresurser.

I båda skolorna delar förskola och skola lokaler och viss personal. Denna samordning menar de möjliggör effektiv verksamhetsplanering, inklusive vikarietäckning. Det är oklart hur förskolans framtid skulle påverkas om skolan försvann, men personalen ser en stark koppling mellan verksamheterna. De lyfter också fram att skolans närvaro är avgörande för samhällets fortsatta funktion. Kristinebergs ekonomiska förening driver bl.a. simhall, sporthall, affär och restaurang – samtliga beroende av skolans närvaro.

8.3 Elevhälsa

De synpunkter som elevhälsan lyft fram utifrån sina professioner är komplex. Till att början med lyfter de tillgången på lämpliga lokaler. Elevhälsoteamets personal, såsom skolkurator, skolsköterska och speciallärare, har begränsade möjligheter att besöka både de minsta skolorna och medelstora enheterna på grund av brist på lokaler. Det finns även skolor som saknar undersökningsrum för skolsköterskorna som saknar rinnande vatten, vilket inte är förenligt med deras uppdrag. Detta försvårar samordning och samåkning, vilket i sin tur gör det svårt att planera in besök. Dessutom finns inga fasta rum avsedda för elevhälsans arbete, vilket gör att personal får använda tillfälliga utrymmen som arbetsrum eller skrubbar, vilket påverkar arbetsförutsättningarna negativt. Särskilt för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) skapar detta en otrygg miljö, eftersom de kan ha svårt att hantera rörliga och oregelbundna mötesplatser.

De mindre skolornas lokaler är ofta äldre och saknar rum med tillräcklig sekretess för elevhälsosamtal. Dörrar och väggar är inte anpassade för att säkerställa att känsliga samtal kan genomföras ostört. Detta gör det svårt för elever och vårdnadshavare att träffa elevhälsans personal utan att bli uppmärksammade av andra. I mindre skolor kan det vara mer synligt när en elev söker stöd, vilket kan påverka viljan att ta kontakt med elevhälsan.

För vissa elever kan den mindre skolmiljön vara trygg och gynnsam, medan andra kan uppleva en begränsning i det sociala umgänget. Elever som har svårt att hitta vänner i en liten skola kan ha lättare att etablera sig i en större skola med fler sociala möjligheter. Däremot kan övergången till en större skola, ofta i årskurs 4, vara utmanande för elever, särskilt socialt. Att komma in i en befintlig grupp som gått tillsammans sedan förskoleklass kan vara svårt och påverka elevernas välmående.

Tillgången till specialpedagogiska insatser varierar mellan större och mindre skolor. Det är svårt att få jämlika insatser kring exempelvis intensivläsning. På tätorten organiseras det ofta 4 ggr i veckan, 20 minuter per gång under en period. Den möjligheten till intensivläsning med speciallärarutbildad personal är kraftigt begränsad då det inte finns möjlighet att åka bil ut till glesbygdsskolorna för att genomföra samma insats. Detta sker i stället med skolans egen personal och centralt tillhandahållet material.

Även akademiskt upplever vissa elever en negativ förändring vid övergången till en större skola. Skillnader i bedömningar mellan skolor gör att vissa elever känner sig sämre rustade när de kommer till den större skolan, vilket kan påverka deras självkänsla och mående negativt.

Elevhälsopersonalen är ofta placerad vid de större skolorna, vilket innebär att mindre enheter har en mer begränsad tillgång till deras insatser. Mellanstora skolor har inte heller alltid tillgång till skolsköterska eller kurator i den omfattning som behövs, delvis på grund av bristen på lokaler. Detta innebär att elever i mindre skolor inte har samma möjligheter att få stöd från elevhälsan som elever i större skolor.

På byaskolor är skolpersonalen ofta bosatt i samma område som eleverna, vilket innebär att de har insyn i elevernas fritidsliv. Detta kan vara en fördel men också en utmaning, då personal kan uppleva svårigheter i att hantera oro de ser utanför skoltid. I vissa fall leder detta till förväntningar på att skolan ska agera på händelser som inte syns under skoltid. Å andra sidan kan det även finnas en tveksamhet att agera i ärenden där personal känner elever och vårdnadshavare privat.

Mindre skolor saknar egna salar för vissa praktiska ämnen såsom idrott och slöjd, vilket gör att elever behöver bussas till större enheter för att genomföra dessa lektioner. Detta påverkar både elevernas skoldag och den pedagogiska kontinuiteten.

9 Medborgardialoger

Under vecka 11, 12 och 13, 2025 genomfördes medborgardialoger i Kristineberg, Rusksele, Lycksele, Umgransele och Knaften. Upplägget på dialogerna var att politiker och tjänstepersoner inledde med att välkomna deltagarna till dialogmötet innan tjänstepersonerna presenterade nuläget kring skolutredningen. Efter presentationen lämnades ordet fritt för dialoger. För att försöka fånga vårdnadshavarnas bild av sina barns skola användes några frågeställningar som stöd, men det var fritt för deltagarna att använda dem. Detta anpassades något mellan dialogerna men utgjordes i huvudsak av följande frågor:

- Vilka faktorer anser ni är viktigast för att alla elever ska få en likvärdig utbildning i Lycksele kommun?
- Vilka för- och nackdelar upplever ni att en skola av Kristinebergsskolans storlek har för barnens lärande och sociala utveckling, jämfört med andra storlekar på enhet?
- Vilka konsekvenser ser ni av att vissa elever skulle få längre resväg om en skola läggs ned?
- Hur viktigt är det för dig att barn med särskilda behov (t.ex. specialpedagogiskt stöd eller språkstöd) får rätt resurser?
- Hur tycker du att vi i Lycksele bör anpassa skolorganisationen när barnkullarna minskar, så att man fortfarande kan hålla hög kvalitet?

En rektor fanns med på alla möten för att föra anteckningar. Nedan har utredningen försökt att fånga det som framkom under dialogerna.

9.1 Kristinebergsskolan

Mötet ägde rum 2025-03-11 på Kristinebergsskolan. Ett drygt 20 tal personer, framförallt vårdnadshavare till barn och elever på Kristinebergsskolan och Kristinebergs förskola, deltog vid mötet.

De deltagande upplevde att frågorna rörde sig kring 2 teman, det ena gällde skolskjuts och de andra gällde grundskola hos annan huvudman.

Flera föräldrar lyfte oro kring de långa resvägarna för barn som pendlar till skola i Malå, särskilt om det skulle omfatta yngre elever. En resväg på upp till en timme (t.ex. från Vindelgransele) ansågs orimlig för barn i åldrarna 6–9 år. I dagsläget är det elever från årskurs 4 och uppåt som pendlar, men det framkom en oro när även yngre barn kan påverkas vid framtida förändringar.

Vårdnadshavare efterfrågade en tydligare redovisning av hur Lycksele kommun säkrar kvaliteten i skolgången när elever går i en annan kommun. Frågor väcktes om vilket ansvar Lycksele har gentemot sina elever i Malå, och hur man följer upp att utbildning och stödinsatser håller god kvalitet. De efterfrågade också bättre samarbete och återkoppling kring exempelvis slöjdämnet, som genomförs i Malå, men där man upplevt bristande information.

Det fanns synpunkter på hur olika skolor jämförs i den pågående skolutredningen. Bland annat ifrågasattes skrivningar om att små glesbygdsskolor generellt skulle ha lägre utbildningskvalitet och negativ social påverkan. Deltagarna ville lyfta att Kristinebergsskolan tvärtom erbjuder en trygg, inkluderande och utvecklande miljö.

Fördelar som lyftes var:

- Barn i olika åldrar lär tillsammans i samma klassrum, vilket främjar samarbete och social utveckling.
- Rastverksamhet sker gemensamt, vilket bidrar till ökad tolerans och social kompetens.
- Skolmiljön främjar acceptans och mångfald, och mindre grupper ansågs särskilt gynna barn med annat modersmål eller särskilda behov.
- Två utbildade pedagoger på skolsidan samt en på förskolan skapar en stabil bas, trots det låga elevantalet.

Flera uttryckte att de inte upplevde kvaliteten på utbildningen i Malå som tillräcklig, särskilt när behov uppstod som kräver stöd från Lycksele kommun. Man upplevde att det var svårt att få hjälp, och det efterfrågades tydlighet kring ansvarsfördelningen. Vårdnadshavare efterlyste ett förbättrat interkommunalt samarbete samt uppföljning av undervisningskvalitet.

Det fanns mer generella synpunkter mot utkastet i utredningen då den uppfattades som en argumentation för en förutbestämd ståndpunkt. Deltagarna framförde att fastighetsrelaterade behov, såsom ventilation, inte borde väga lika tungt som pedagogiska och sociala faktorer i en

skolutredning. Några deltagare ifrågasatte varför små tätortsskolor inte kan använda byaskolor som alternativ – om nu lokalerna i tätorten anses trånga.

När det gäller resurser på mindre skolor nämndes att det krävs särskilda satsningar för att kunna få tillgång till specialpedagogiska insatser, som idag ofta ges på distans. Det efterlystes mer rättvisa bedömningar och en förståelse för de särskilda förutsättningar som gäller för små enheter.

- Flera deltagare uttryckte oro för att Kristinebergsskolans framtid påverkar möjligheten att rekrytera och behålla utbildad personal.
- Det betonades att skolan fungerar mycket väl idag, trots sitt låga elevantal, och att den utgör en viktig del i en attraktiv boendemiljö.
- Vårdnadshavare önskade att utredningen också ska väga in de positiva effekterna av att exempelvis bara ett barn till kan innebära fortsatt livskraft för skolan.
- Arbetsmiljön i Malå – både i skolan och på bussen – ansågs problematisk av flera.
- Frågan väcktes om det finns någon plan för vad som händer med elever från Kristineberg om ett beslut om nedläggning skulle fattas i oktober.

9.2 Rusksele

Mötet ägde rum 2025-03-12 på Ruskseleskolan. Ett drygt 30 tal personer, där ungefär hälften av deltagarna var inbjudna vårdnadshavare och resten intresserade boende i bygden, deltog vid mötet.

Diskussionen rörde främst skolutredningens innehåll, skolorganisationens framtid, kompetensförsörjning samt vikten av att utgå från barnets bästa. Även i Rusksele lyftes frågan kring skolskjuts och långa dagar. Även om det inte var föremål för diskussion i dialogen lyfte deltagarna skolans påverkan på landsbygden i direkta eller indirekta ordalag.

Deltagarna ifrågasatte hur statistik presenteras i skolutredningen, särskilt prognosen för elevantal där en tillfällig nedgång (2023–2028) betonats trots att en vändning väntas därefter. Många upplevde att det ger en onödigt negativ bild.

Önskemål fanns om att använda begreppet *barn* istället för *elever* för att tydligare utgå från ett barnperspektiv.

Flera uttryckte upplevelsen av att skolor i glesbygd inte värderas rättvist i utkastet eftersom uppdragen är olika. Pedagogerna i mindre skolor arbetar ofta åldersintegrerat och bär ett större ansvar – något som kräver andra former av stöd. Deltagarna önskade att detta lyfts som en styrka snarare än en svaghet.

Det ifrågasattes varför det ses som självklart att centralisera skolverksamhet. Mindre skolor, menade många, erbjuder trygghet, närhet och god social utveckling. Social kompetens och

individanpassning sågs som tydliga fördelar. Man ville även lyfta barnens trötthet vid långa pendlingstider som en viktig aspekt i barnkonsekvensanalysen.

Återkommande rektorsbyten i glesbygdsskolor ansågs försvåra en rättvis bedömning av skolans kvalitet. Det framkom synpunkter på att olika skolor har olika förutsättningar vad gäller ledarskap, arbetsbelastning och resurser, vilket påverkar likvärdigheten.

Hur Lycksele arbetar med kompetensförsörjning diskuterades. Deltagare ville veta hur kommunen stödjer personer i utbildning, behåller personal och stärker sin roll som arbetsgivare.

Det efterfrågades vidare att resultat från mindre skolor ska inkluderas i utredningen, även om statistiken är svår att presentera offentligt. Det ansågs viktigt för att visa att mindre skolor håller god kvalitet. Deltagarna efterlyste också en tydligare röd tråd i hela kommunen – där alla skolor jobbar mot samma mål och deltar i gemensamma nationella prov och uppföljningar.

Barnkonsekvensanalys efterfrågades. Hur påverkar förslagen barnen – både nu och på längre sikt? Frågor ställdes om hur barn förbereds inför eventuella förändringar, vad som händer vid en befolkningsökning, samt hur kommunen planerar för långsiktig kapacitet.

Ett alternativt förslag som lyftes var att överväga att bussa ut barn från tätorter till byskolor för att bättre nyttja befintliga resurser.

9.3 Lycksele

På mötet i Lycksele som skedde på Medborgarhuset 2025-03-19 närvarade 4 vårdnadshavare. Uppslutningen från politiskt håll var god.

Dialogen skiljde sig mycket i karaktär från de tidigare genomförda dialogerna, bland annat till följd av det låga deltagandet. Många tankar lyftes kring den nuvarande situationen på våra skolor i tätorten där det för närvarande är trångt. Det lyftes vikten av att även hålla den anpassade skolan i tanken när förändringar genomförs.

Även på detta möte diskuterades skolskjutsar. Det gällde både restider och ordningen på bussarna. En av deltagarna ville att utredningen skulle problematisera mer kring den brist på ordning som denne uppfattade på de större skolenheterna.

9.4 Umgransele

Dialogmötet hölls i Umgranseleskolan 2025-03-25. Ett drygt 30 tal personer, med en blandning av inbjudna vårdnadshavare och intresserade boende i bygden deltog vid mötet.

Huvudfokuset på dialogen från de närvarande var att argumentera för att utkastet inte var objektivt och brista i faktabakgrunden.

Flera deltagare lyfte sin upplevelse av att utkastet till utredningen inte skulle vara objektivt. Beskrivningar om exempelvis arbetsmiljö, undervisningskvalitet och sociala effekter i mindre skolor önskades det bättre referenser till i utkastet. Deltagarna efterfrågade tydliga källhänvisningar, särskilt kring ämnen som åldersintegrerad undervisning, skolskjuts, social

utveckling och likvärdighet. Deltagarna önskade att språket i utredningen ses över. Formuleringar som att mindre skolor kan "hämma social utveckling" eller att barn inte blir "kommunala medborgare" i mindre sammanhang ansågs värdeladdade och spekulativa.

Det ifrågasattes varför man i analysen beskriver små skolor som socialt begränsande, utan att väga in andra perspektiv. Exempelvis uttryckte vårdnadshavare sin upplevelse av att barn i mindre skolor skulle utveckla god social kompetens, eftersom de tidigt lär sig samarbeta över åldersgränser. Att föra in sådana formuleringar i en utredning utan forskningsstöd ansågs problematiskt och riskabelt inför politiska beslut. Det framkom även oro för barns trygghet i stadsskolor – exempelvis kopplat till upplevelser av rasism och att vissa barn inte kommer in i ett socialt sammanhang.

Deltagarna upplever att undervisningen i Umgransele präglas av trygghet, lugn och social gemenskap. Forskning från bland annat Gerd Pettersson vid Umeå universitet lyftes fram, för att visa på att åldersblandad undervisning kan skapa goda lärmiljöer. Några föräldrar upplevde att barn från byskolor ofta är väl förberedda kunskapsmässigt, och ibland behöver "bromsas" när de byter till stadsskola. Samtidigt efterfrågades en mer balanserad analys genom att lyfta utmaningar på större skolor, exempelvis generellt kring övergångar mellan stadier eller svårigheter att skapa gemenskap trots fler elever.

Begreppet *likvärdighet* diskuterades där deltagarna ifrågasatte hur likvärdighet definieras i utredningen, särskilt i relation till resursfördelning. Många upplevde att utredningen ställer skolor mot varandra – att resurser till mindre enheter framställs som en nackdel. Argumentet att "resurser som används till få hade kunnat användas till fler" kritiserades som missvisande och bristfälligt analyserat.

Hur kommunen arbetar med lärarrekrytering diskuterades. Detta besvarades genom att lyfta exempel som AIL, lärcentrum, vidareutbildning för barnskötare m.m. Samtidigt lyftes frågor om varför lärare slutar, särskilt på vissa enheter, samt om löneskillnader mellan skolor påverkar personalens rörlighet. Deltagarna ville också se ökad transparens kring hur behörighet och lönevillkor ser ut i stad respektive landsbygd. Flera uttryckte frustration över att byskolor framställs som ineffektiva utan att de särskilda insatser som krävs i de skolorna vägdes in.

Många uttryckte oro för att en nedläggning av Umgranseleskolan skulle påverka inflyttning och bygdens attraktivitet negativt. Tidigare har skolan tagit emot nyanlända barn – varför kan inte det ske igen? Frågor väcktes också om hur elevutvecklingen ser ut bakåt i tiden, inte bara framåt för att försöka undvika en underdimensionering av skolplatserna.

Deltagarna undrade också hur man säkerställer att professionella bedömningar i utredningen verkligen bygger på erfarenhet från mindre skolenheter – exempelvis inom rektorsgruppen. Det efterlystes tydlighet kring vilka minimikrav som kommer att gälla för att en skola ska få finnas kvar framöver. Även på detta möte diskuterades skolskjutsar. Det gällde både restider och ordningen på bussarna. En av deltagarna ville att utredningen skulle problematisera mer kring den brist på ordning som denne uppfattade på de större skolenheterna.

9.5 Knaften

På mötet i Knaftenskolan 2025-03-27 närvarade ett 10-tal vårdnadshavare.

Dialogen präglades av en trötthet kring återkommande nedläggningshot och tankar kring de små skolornas fördelar med möjligheten att placera barn från stan ute i glesbygdsskolorna. Flera deltagare berättade att de tidigare deltagit i liknande möten utan att uppleva verklig dialog, och efterfrågade nu tydlighet kring framtidsplanerna för skolan.

Frågan om vad som planeras för Knaftenskolan ställdes tidigt i mötet. Från kommunens representanter tydliggjordes att inget beslut är fattat och att den pågående processen syftar till att föra dialog. Det betonades att varje skola ses som en enskild enhet och inte behandlas som en del av ett gemensamt nedläggningspaket. En återkommande oro bland deltagarna var dock om alla glesbygdsskolor ändå i praktiken dras över en kam. Frågan om skolnedläggningar ställdes rakt ut – och svaret blev att kommunen behöver ”anpassa kostymen” efter resurser och elevunderlag.

Deltagarna uttryckte att skolutredningen upplevs vinklad, där fokus främst ligger på utmaningar i små skolor, medan positiva aspekter inte synliggörs. Det efterfrågades en mer balanserad bild där byaskolornas värde lyfts fram – både som utbildningsmiljö och som en grundläggande del av landsbygdens attraktionskraft.

En nedläggning av Knaftenskolan skulle, enligt flera, få långtgående konsekvenser för hela byn. Frågan ställdes om även förskolan hotas om skolan stängs, särskilt med tanke på att driftskostnaderna då fördelas på färre barn. Deltagarna efterfrågade nya perspektiv i utredningen – t.ex. att vända på resonemanget och utreda möjligheten att elever från tätorten i stället skjutsas *till* byaskolor. Det ansågs särskilt relevant med tanke på det fria skolvalet och att vissa elever kan gynnas av lugnare och mer familjära lärmiljöer.

Många uttryckte att de inte tycker det är positivt att skicka sina barn till större skolor, och att det finns ett behov av att visa hur undervisning och organisation faktiskt ser ut i byarna. Det ställdes också frågor kring fritidshemmet – både om dess roll i helheten och vad som gäller för skolskjuts. Kommunen förtydligade att skolskjuts enligt nuvarande principer inte omfattar transport till eller från fritidshem.

Hur man kan öka byaskolornas attraktivitet diskuterades. Förslag lyftes om att aktivt informera vårdnadshavare i tätorten om möjligheten att välja en byskola – något som idag upplevs som relativt okänt. Deltagarna efterlyste större öppenhet för alternativa lösningar och ett tydligare erkännande av skolans betydelse för bygden – både i praktiken och i analysen.

10 Utredarnas kommentarer kring inkomna synpunkter och medborgardialoger

Utredarna kan konstatera att det har varit mycket svårt att nå ut brett och få in synpunkter både från större och mindre skolor. De synpunkter som har kommit in kommer främst från personer med koppling till de små skolorna. Exempelvis har synpunkter inkommit från 2 lärarbetslag på små skolor och samtliga synpunkter från vårdnadshavare, medborgare och byaföreningar kommer från skolor belägna i glesbygd. Det gör det väldigt svårt att skapa en bild som är representativ för hela Lycksele vilket också speglas av deltagandet på medborgardialogerna. Det saknas helt inspel från socioekonomiskt svagare grupper, vilket är något utredarna tar till sig.

Inledande i avsnitt 8 beskrevs att synpunkterna i stort präglades av perspektivet hos den synpunkterna kommer från. Som ett exempel lyfter en personalgrupp på en mindre enhet närheten till eleverna som en styrka, medan elevhälsan som har ett annat perspektiv ser att det finns olika sidor av det.

I flera fall lyfts också åsikten om att de mindre skolorna skulle vara bättre än de större. Oavsett hur det värderas, vad som är bättre eller sämre, kvarstår problemet utifrån likvärdighetsperspektivet. Med den bredd som idag finns inom Lycksele kommuns för- och grundskola med mindre och större enheter, åldersintegrerad och åldersuppdelad undervisning samt varierande tillgång till anpassade lokaler är det en stor utmaning att skapa en likvärdighet.

En engagerad medborgare uttrycker "Alla som arbetat med ekonomi vet att en större total budget, som en större skola har, ger mycket större möjligheter att omfördela och stötta där behoven är som störst för tillfället.". Det fångar en stor del av den problematik som rektorer lyfter när det kommer till att skapa likvärdiga förutsättningar. När det kommer till tilläggsbelopp och stödåtgärder märks det att organisationen har en påverkan på planeringen av det särskilda stödet - mer kan lösas inom organisationen om det finns fler tillgängliga personer inom organisationen.

Gerd Petterssons forskning kring små skolor i glesbygd nämns i flertalet av de synpunkter som lämnats in. Utredarna har tittat på den forskningen och dess utgångspunkt. Petterssons (2017) forskning som det främst hänvisas till, *"Inre kraft och yttre tryck Perspektiv på specialpedagogisk verksamhet i glesbygdsskolor"*, har definierat glesbygdsskolan enligt följande: "Det **statistiska kännetecknet** är att glesbygdsskolan har 35-55 elever och i genomsnitt finns 3,7 klasslärare anställda och elevgrupperna präglas av stor variation. Det **ledningsmässiga kännetecknet** är att skolan har en rektor som leder skolan på distans. Rektor är placerad i kommunens centrum som i

genomsnitt ligger 3 mil från skolan. Det **kompetensmässiga kännetecknet** är att glesbygdsskolan vanligtvis har utbildade klasslärare.” (Umeå universitet, 2025).

Pettersson konstaterar att glesbygdsskolor KAN fungera tillfredsställande trots förutsättningar som bedöms som sämre än på en större skola. Ställt i relation till de små och medelstora skolor i Lycksele kommun är det svårt att dra direkta paralleller, den enda skola som utifrån det statistiska kännetecknet motsvarar de studerade, är Hedlundaskolan. Det kan därför vara rimligt att tänka att den kritiska massa som Adolfsson (2017) beskriver, inte uppnås i skolor med färre än 20 elever, varför utbildningskvaliteten kan bli lidande. Det rör sig i sådana fall inte om en kompetensbrist hos de undervisande lärarna utan om att förutsättningarna som ges i strukturen inte blir likvärdiga, vilket syns i jämförelsen av resultaten på nationella proven i årskurs 3.

Det lyfts också en misstänksamhet mot de slutsatser som professionen presenterat utifrån att de upplevs godtyckliga. Det är dock svårt att se vilka som i sådana fall skulle vara bättre lämpade att bedöma och utvärdera våra verksamheter, än de som utifrån adekvat utbildning och erfarenhet arbetar i dem på daglig basis.

En återkommande synpunkt i dialogen är att elever från de större skolornas upptagningsområden i lika stor utsträckning skulle kunna placeras vid mindre skolenheter, som tvärtom. Även om det inte framkommer en helt klar bild av vilka elever detta skulle gälla och hur en sådan lösning skulle organiseras, nämns ofta barn i behov av särskilt stöd och/eller mindre sammanhang.

I detta resonemang är det viktigt att ha med sig att det finns faktorer i lagstiftningen som påverkar en kommuns handlingsutrymme. En av dem är principen om det fria skolvalet, reglerad i Skollagen (2010:800), som innebär att elever som huvudregel har rätt att gå i den skola vårdnadshavare önskar. Undantag kan göras om det innebär betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter, eller påverkar andra elevers trygghet och studiero negativt. En annan viktig utgångspunkt är att det inte är möjligt att använda riktlinjerna för skolskjuts som ett verktyg för att styra elevflöden i en specifik riktning, utifrån den lagstiftning som finns på det området.

Ett alternativ för att styra elevflöden skulle kunna vara att utvidga de mindre skolornas upptagningsområden, så att de inkluderar fler närliggande byar som idag tillhör upptagningsområdet för skolor i tätorten. På grund av det fria skolvalet bedöms dock en sådan förändring ha begränsad effekt, eftersom de vårdnadshavare som berörs av en förändring i upptagningsområdena även fortsatt kan välja skolor i tätorten.

Att placera barn i behov av särskilt stöd vid mindre enheter skulle i ett första steg kräva vårdnadshavares samtycke, samt att stödresurser och anpassade lokaler finns tillgängliga från start för att på bästa sätt kunna tillgodose behoven, särskilt om detta ska erbjudas i en betydande omfattning. En sådan investering riskerar dock att bli stor i förhållande till det faktiska antalet elever. Det bör även noteras att större skolor redan idag erbjuder mindre sammanhang, exempelvis genom särskilda undervisningsgrupper eller andra anpassningar.

Förändringen i skollagen gällande skolbibliotek som lyfts i utredningen och som fanns med redan i det utkast som användes som samrådshandling har diskuterats i flera fall utifrån att det finns möjlighet att göra undantag. Utredarna menar dock på att det är just undantag som ska tillämpas restriktivt – målet måste alltid vara för huvudmannen att följa lagen och dess intentioner. Även om vissa undantag är tillåtna, torde det inte vara gynnsamt ur ett likvärdighetsperspektiv att bygga strukturer som i alltför hög grad bygger på undantag.

I de synpunkter som inkommit från vårdnadshavare och personal i glesbygd lyfts också frågor av samhällsekonomisk karaktär, exempelvis med frågeställningar om hur det påverkar enskilda näringsidkare som idag levererar tjänster till skolorna. Då utgångspunkten för utredningen varit att föreslå en jämlik skolstruktur i enlighet med skollag har frågan behandlats som en utbildningsfråga vilket gör att de perspektiven inte tydligt lyfts i utredningen.

Kritik som inkommit mot andra skolhuvudmän är svår för utredningen att besvara. Alla skolhuvudmän i Sverige står under tillsyn av Skolinspektionen och inte av hemkommunen.

11 Professionens bedömning av nuvarande strukturs möjligheter till likvärdighet i utbildningen

Ledningsgruppen inom för- och grundskolan har utifrån utredningen i sina professioner gjort en bedömning av nuvarande strukturs påverkan på möjligheter till likvärdighet i utbildningen. Det konstateras att nuvarande skolstruktur i kommunen påverkar möjligheterna att erbjuda en likvärdig utbildning, vilket är en grundläggande princip enligt skollagen (2010:800, kap. 1 §9). Även om resursfördelningssystemet har utformats för att stödja små skolor i glesbygden, finns det tydliga utmaningar kopplade till hur resurser, stöd och möjligheter fördelas både mellan större och mindre enheter samt tätortsskolor och glesbygdsskolor.

Resursfördelningen prioriterar små skolor med få elever genom en grundresurs som säkerställer att dessa skolor får tillgång till resurser för att klara den garanterade undervisningstiden. Då klasstorlekarna understiger 19 elever innebär detta ett tillskott av resurser i skolor utanför tätort. Detta innebär en prioritering av resurser till små skolor som skulle kunna användas exempelvis för att utjämna skillnader mellan elevernas förutsättningar eller för tidigare insatser gällande läsa, skriva och räkna. Ett exempel är att det saknas riktade kompensatoriska insatser för elever från socioekonomiskt svaga bakgrunder, trots att detta är ett krav enligt skollagen och Skolverkets riktlinjer. I dagsläget går en stor andel av resurserna till grupper som redan har goda förutsättningar, vilket kritiserades av Skolinspektionen 2021.

Elevhälsa och specialpedagogiska insatser är inte heller likvärdigt fördelade. I mindre skolor är det svårt att planera kontinuerliga specialpedagogiska insatser, då specialpedagoger behöver fördela sin tid mellan flera skolor. Detta innebär att elever i mindre skolor riskerar att få mindre stöd än vad deras behov kräver, vilket kan påverka deras möjligheter att nå kunskapsmålen. Elevhälsoteam har begränsad närvaro i glesbygdsskolorna, vilket gör det svårt att arbeta förebyggande. I stället riskerar ärenden att växa i komplexitet innan de hanteras.

Sociala förutsättningar är en annan aspekt där skillnader uppstår mellan skolenheter. Elever i små skolor får begränsad tillgång till ett större socialt sammanhang under skoldagen. De möter färre jämnåriga på mindre skolenheter med olika bakgrunder, intressen och erfarenheter än på större. Detta är en utmaning i förhållande till läroplanens mål att fostra elever för att möta, förstå och respektera mångfald. Samtidigt finns utmaningar på alla skolor i kommunen kring att lära elever att bemöta varandra respektfullt.

Undervisningsupplägget påverkas också av den nuvarande strukturen. Åldersintegrerade klasser i mindre skolor innebär att lärare undervisar flera årskurser samtidigt. Detta kan begränsa möjligheten till ämnesspecifik undervisning och tillgången till fokuserade pedagogiska insatser. Utifrån elevernas socioekonomiska bakgrunder borde resultaten för eleverna från skolenheter med färre än 50 elever vara högre än de större skolorna. Utifrån nationella provresultat i åk 3 går det dock inte att se att eleverna har en högre måluppfyllelse i mindre skolor, trots bättre socioekonomiska förutsättningar och en högre personaltäthet. Rektorernas samlade professionella bedömning bekräftar den bilden att elever från mindre skolor kan ha svårigheter att nå samma kunskapsnivå som elever i större skolor. Tydligast blir detta vid övergångar till mellanstadiet.

För skolpersonalen innebär nuvarande struktur skillnader i uppdragen. Lärare i mindre skolor har ofta breda och komplexa uppdrag som sträcker sig över flera verksamheter, exempelvis undervisning i förskoleklass, fritidshem och grundskola. Detta ökar arbetsbelastningen och gör arbetet sårbart vid sjukfrånvaro. Kollegialt lärande och fortbildning är också svårt att genomföra i mindre skolor, där pedagogerna ofta saknar arbetslag att samverka med. Arbetsmiljön påverkas negativt, och det har varit svårt att rekrytera personal till dessa skolor, trots lönepåslag om 5000-6000 kronor för lärare och 3000 kronor för förskollärare på grundskola i glesbygd. Dessa tillägg, som inte är kopplade till prestation eller kvalifikationer, skapar dessutom en ojämnheter i lönebildningen mellan tätort och glesbygd.

Sammanfattningsvis innebär den nuvarande skolstrukturen att möjligheterna till likvärdighet i utbildningen begränsas av ojämlik resursfördelning, bristande kompensatoriska insatser och utmaningar i att upprätthålla hög kvalitet i undervisning och elevhälsa. För att leva upp till skollagens krav behöver kommunen överväga en mer balanserad resursfördelning samt riktade insatser till de grupper som idag riskerar att hamna efter. Det är också nödvändigt att adressera personalens arbetsmiljö och skapa bättre förutsättningar för kollegialt lärande och fortbildning.

12 Förslag till ny skolstruktur för Lycksele kommun

Utifrån den bakgrund och de synpunkter som inkommit finns det 3 huvudsakliga konstateranden som ligger till grund för ett konstaterat behov av förändring.

1. Antalet barn och elever sjunker kraftigt i kommunen
2. Nuvarande struktur främjar inte likvärdighet
3. Lagstiftningen tar inte hänsyn till enheternas storlek

Utredarna ser stora utmaningar med att driva verksamhet på samma sätt med samma struktur som idag utifrån dessa 3 konstateranden mot bakgrund av de förändringar som väntas de kommande 10 åren. Under dialogmötena lyftes också en trötthet kring att frågan togs upp vart 4-5 år, vilket är ett argument för att försöka skapa ett mer långsiktigt förslag på struktur.

Nedan följer utredningens förslag till ny skolstruktur:

12.1 Förskola

Mot bakgrund av att barnantalet i åldern 1-5 år väntas minska från ca 750 barn i kommunen 2020 till 500 barn 2028 ser utredningen ett större behov av förändringar, än att anpassningar kan ske inom befintlig verksamhet. Utredningen bedömer att behovet av förskoleplatser i kommunen långsiktigt kommer uppgå till 550 platser varav 460 platser i tätorten. Bedömningen grundar sig på Statistiska centralbyråns prognos över befolkningsutvecklingen i Lycksele kommun vägt mot det faktiska barnantalet i kommunen. För att minska antalet platser och bibehålla den planeringsprincip som använts inom förskolan där varje förskola ska ha minst 3 avdelningar krävs att antalet förskolor i kommunen minskar. Utifrån förskolornas geografiska placering och upptagningsområden föreslås att 1 förskola i kommunen avvecklas under 2026. Ytterligare åtgärder utgör att minska det planerade taket för antal platser på respektive förskola. Likväl finns det förskolor som på sikt kan bli svåra att upprätthålla volymer på, en sådan förskola är till exempel Furuviks förskola där det för närvarande föds väldigt få barn i förhållande till de tänkta antalet platser.

Utredningen föreslår att Forsdala förskola avvecklas till höstterminen 2026 eller så snart lokaler för att omlokalisera verksamheten för omsorg på obekväm arbetstid färdigställts. Skälen till att utredningen föreslår en nedläggning av Forsdala förskola är följande:

Forsdala förskola bedrivs i dagsläget i lokaler som ursprungligen byggdes som lägenheter för särskilt boende. Även om lokalerna har fungerat bra under den tid som förskola har bedrivits där, finns det fler förskolor i närområdet. Antalet barn har också minskat i förskolans närområde vilket gör att barnen bedöms inrymmas på Jonsta förskola, Villaryds förskola och Södermalms

förskola Dagdkåpan med liknande geografisk närhet. Andra verksamheter inom kommunen har också visat intresse att nyttja Forsdala förskolas lokaler vilket gör att förslaget inte riskerar att öka vakansgraden i Lycksele kommuns fastigheter. Under hösten 2025 och våren 2026 kommer Jonsta förskola byggas om, utrustas och renoveras för att kunna inrymma sovande barn, vilket är en förutsättning för flytt av verksamheten på obekvämt arbetstid. Även om förslaget innebär tillkommande kostnader för att exempelvis uppnå en annan brandklass - vilket inte varit nödvändigt vid en vanlig renovering - bedöms förslaget skapa bra förutsättningar för hållbarhet över tid.

Utredningen föreslår ingen omedelbar förändring gällande förskolor på glesbygd. Skälen till detta är skollagens krav på relativ geografisk närhet från hemmet. Lycksele är till ytan en relativt stor kommun med invånare bosatta spridda över hela kommunen vilket gör att det bedöms svårt att göra några förändringar utifrån var förskolorna i dagsläget är belägna. I flera av de byar som har en förskola finns en egen arbetsmarknad där föräldrarna arbetar i närheten av förskolan. Det är ändå av vikt att löpande reflektera över dessa verksamheter om de krymper under den nivå på barngrupper som lyfts i Skolverkets allmänna råd för barngruppsstorlekar i förskolan. Det kan även vara aktuellt att överväga andra alternativ, såsom pedagogisk omsorg som inte ställer krav på legitimerade förskollärare i verksamheten, då det är en yrkesgrupp som är svår att rekrytera.

Förslaget om nedläggning av en förskola påverkar också kostenheten eftersom ett mottagningskök i kommunen försvinner vid en avveckling. För närvarande arbetar 0,8 tjänst i köket på Forsdala förskola vilket skulle minska kostnaden för servering av måltider i förskolan. Om det sker förändringar gällande skolorna i Umgransele och Knaften skulle även det kunna påverka måltidsverksamheten för förskolorna eftersom volymerna krymper i den samlokaliserade verksamheten. För att organisera måltiderna på ett bra sätt i glesbygdsförskolor bör möjligheten till att servera mat lagad i centralköket med leverans enligt cook-and-chill övervägas. Möjligheterna att hitta nya anpassade lokaler för enbart förskoleverksamhet bör även övervägas om någon skola läggs ner där verksamheterna samlokaliseras.

Efter ombyggnationer skulle platserna på tätorten kunna fördelas enligt följande:

Jonsta förskola 50 platser, 3 avdelningar
Villaryds förskola 70 platser, 4 avdelningar
Dagdkåpan förskola 50 platser, 3 avdelningar
Johan Skyttes förskola 90 platser, 4 avdelningar
Norrskens förskola 50 platser, 3 avdelningar
Norrängs förskola 60 platser, 4 avdelningar
Furuviks förskola 50 platser, 3 avdelningar
Hedlunda förskola 40 platser, 2-3 avdelningar

Totalt: 460 platser

Antalet platser har med detta reducerats på alla förskolor mot nuvarande planering. Detta gör att det finns ett visst utrymme för att ta emot fler barn om det skulle vara nödvändigt, men det är inte eftersträvänsvärt.

12.2 Grundskola

Även inom grundskola finns behov av att genomföra förändringar mot dagens struktur för att säkerställa likvärdighet och hantera de minskande antalet elever i grundskoleålder i kommunen. Långsiktigt ser behovet av skolplatser ut att motsvara 300-350 platser per stadium, vilket är en stor skillnad mot nuvarande behov på 440-480 platser. Utöver detta krävs 100-120 platser i förskoleklass. Behovet av skolplatser skulle med det kunna täckas av 5 klasser per årskurs i hela kommunen, till skillnad från dagens 6-7 klasser per årskurs samt 5 åldersintegrerade klasser.

Utredningen föreslår en 10 års-plan där undervisning på låg- och mellanstadiet fokuseras till 3 skolor i kommunen. Dessa 3 skolor skulle vara Forsdalaskolan, Norrängsskolan och Furuviesskolan som tillsammans har en samlad kapacitet på ca 122 elever per årskurs. Detta att jämföra med Statisticons prognos med ett snitt på 102 barn per årskull, som även inkluderar Kristineberg och Örträsk vilka brukar välja grundskola i annan kommun. Av eleverna i en årskull brukar också ett antal elever ha sin skolgång i resursskolan eller anpassad grundskola.

Frågan om dimensionering är alltid svår utifrån att det faktiska utfallet kan variera över tid. Samtidigt bidrar en allt för stor överkapacitet på skolplatser till ett mindre effektivt resursutnyttjande och en risk för att det inte kommer eleverna till nytta. Värdet av den trygghet och motståndskraft mot oförutsedda förändringar som en överkapacitet kan föra med sig, måste alltså ställas mot det mindre effektiva resursutnyttjande som pågår och påverkar verksamheterna under tiden man väntar på att sådana förändringar - eventuellt – ska inträffa. 122 skolplatser per årskurs bedöms dock utifrån nuvarande prognoser kunna uppfylla behovet varaktigt.

Ett av de svåraste övervägandena i utredningen har gällt vilken av de medelstora skolorna som ska behållas för att uppnå det beräknade behovet av skolplatser. Utredningens förslag till att behålla verksamhet på Furuviesskolan i stället för Södermalmsskolan, som är en lika stor enhet, är kopplat till socioekonomin i de olika upptagningsområdena. Södermalmsskolans placering nära områden med äldre flerbostadshus har historiskt inneburit att elever med socioekonomiskt svag bakgrund i högre grad väljer eller placeras på skolenheten. Detta gör att Södermalmsskolan får elever med sämre förutsättningar än exempelvis Furuviesskolan vilket kräver en större kompensation än som ges idag. I stället för att kompensera på enhetsnivå ser utredningen med stöd av exempelvis Salamancadeklarationen att det är bättre på en systemnivå med en utjämning mellan skolenheterna. Södermalmsskolan har dock levererat elever med goda kunskapsresultat i förhållande till sina förutsättningar över tid och det finns väl inarbetade rutiner för att arbeta med elevgruppen.

Kristinebergsskolan har också utgjort ett svårt övervägande. Kristineberg har ett unikt geografiskt läge i kommunen där avståndet från tätorten är ca 60 minuter med bil. Den närmaste låg och mellanstadieskolan ligger i Malå vilket gör att de flesta elever väljer en skola hos en annan

huvudman än Lycksele kommun. Detta medför att Lycksele kommun har begränsad påverkan på elevernas utbildning. Kristinebergsskolan bedöms vara en väl fungerande skola med personal bosatta i området som varit anställda en längre tid. Det blir dock slutligen ytterst en fråga om person där verksamheten blir sårbar. Ur ett likvärdighetsperspektiv lyfter ändå utredningen ett förslag om nedläggning av Kristinebergsskolan från hösten 2026. Det finns stora svårigheter i att skapa likvärdiga förutsättningar i utbildningen när tillgången till stödjande strukturer påverkas av skolans storlek. Även om det finns undantag gällande exempelvis skolbibliotek, möjligheter till specialpedagogiska insatser på fjärr och vissa möjligheter till ett elevhälsoarbete - kan inte undantagen vara eftersträvansvärda när det analyseras ur ett likvärdighetsperspektiv. Ekonomiskt är det inte heller säkert att en nedläggning skulle påverka nämndens ekonomi utifrån ett behov av att köpa skolplatser hos annan huvudman.

För att undersöka andra möjliga lösningar har utredarna även övervägt ett förslag som omfattar Forsdalaskolan, Norrängsskolan och Ruskeseleskolan. Enligt detta förslag skulle Ruskeseleskolan omvandlas till en F–6-skola, med Ruskesele och Kristineberg som upptagningsområde. Anledningen till att man överväger en F–6-skola i stället för den nuvarande F–2-strukturen är för att uppnå en tillräcklig elevvolym för att kunna skapa ett större arbetslag, i linje med den tidigare nämnda definitionen av en glesbygdsskola.

Utredarna förordar dock inte denna lösning, av flera skäl. För det första skulle antalet platser per årskurs minska från 122 till cirka 107, vilket ger ett betydligt mindre utrymme för större elevkullar. Sedan skolan senast var en F–6-skola har även förskolan samlokaliseras med grundskolan, vilket riskerar att skapa utrymmesproblem vid en eventuell utökning. Kostnaderna för skolskjuts förväntas också öka, eftersom en ny busstur med stor buss skulle behöva sättas in mellan Kristineberg och Ruskesele. En sådan skolskjuts skulle dessutom inte rymmas inom nuvarande ramtider, vilket innebär att eleverna vid Ruskeseleskolan skulle få längre skoldagar än andra elever i kommunen. Elever från Kristineberg har dessutom fortsatt möjlighet att välja skolgång i Malå kommun, vilket i sådana fall gör att den kritiska massan inte uppnås. De problem som har funnits med att rekrytera lärare till skolan väntas inte heller minska med detta förslag, vilket kan innebära att eleverna inte undervisas av legitimerade lärare.

Slutligen bedöms det varken möjligt eller rimligt att säkerställa likvärdiga förutsättningar för elevhälsa, skolbibliotek och specialpedagogiska insatser mellan skolorna inom ramen för detta förslag.

Förslaget om 3 låg- och mellanstadieskolor utgår från att upptagningsområdena för respektive skola förändras. Utifrån nuvarande prognoser föreslås nya upptagningsområden utifrån nuvarande skolor. Forsdalaskolan blir upptagningsområde för Forsdala, Södermalm och Hedlunda. Norrängsskolan samlar Norräng, centrala stan och Kristineberg. Furuvik föreslås få upptagningsområdet Furuvik, Ruskesele, Knaften och Umgransele. Även om förslaget inkluderar Kristineberg, vill utredarna vara noga med att poängtera att de även fortsatt har rätt att välja skola i Malå kommun. Förslaget till nya upptagningsområden bör utifrån nuläget utjämna de

socioekonomiska skillnader som finns mellan skolorna, men bör också ses som preliminära fram till dess de införs.

Att minska antalet skolor och skolplatser i Lycksele kommun bedöms möjliggöra ett fortsatt arbete med klassmentorer. Finansieringen av klassmentorsystemet bygger på att elevunderlaget på skolorna uppnår viss volym för att säkerställa mer resurs än den som krävs för att säkerställa den garanterade undervisningstiden. Klassmentorsystemet anses på de skolor som infört det vara framgångsrikt genom att skapa tydliga strukturer för både lärare och elever. Utredarna anser därför att det är av vikt att skapa förutsättningar för att bevara arbetssättet och eventuellt utöka till förskoleklass.

Förslaget att minska antalet skolenheter inom låg- och mellanstadiet till tre bedöms medföra ett minskat behov av verksamhetsresor inom kommunen. Detta kan helt eller delvis kompensera för det ökade behovet av skolskjuts som uppstår när fler elever behöver resa längre till sin skola. För eleverna innebär förändringen att fler kommer att vara beroende av skolskjuts, men att de i mindre utsträckning behöver använda delar av skoldagen till verksamhetsresor mellan skolor. Med tre skolor placerade i tätorten skulle verksamhetsresorna i huvudsak begränsas till simundervisning för samtliga skolor, slöjdundervisning för Furuviksskolan samt enstaka aktiviteter såsom teaterbesök, friluftsdagar och andra studieresor.

För att minska den påverkan som en längre resväg kan ha på elevernas totala skoldag finns möjlighet att erbjuda pedagogisk omsorg för elever upp till 12 år vid förskolorna i Umgransele, Ruskesele, Knaften och Hedlunda. Detta skulle innebära att vårdnadshavare lämnar barnet på förskolan på morgonen, varifrån eleven reser med linjetrafik till skolan. Efter skoldagens slut återvänder eleven med linjetrafik till samma förskola, där eftermiddagsomsorg erbjuds. På så sätt kan den extra restid som uppstår i många fall rymmas inom den tid som eleven annars hade tillbringat på fritidshemmet, vilket minskar påverkan på elevens totala dag.

Utredningen föreslår att de resurser som frigörs vid slopandet av en grundresurs omfördelas till arbete med tidiga insatser. I takt med att verksamheterna förändras och elevunderlaget minskar ser utredarna möjlighet att omfördela och fokusera resurser för att skapa bättre förutsättningar gällande exempelvis läsa, skriva och räkna. Med verksamhet på 3 låg- och mellanstadieskolor skapas möjlighet till att åstadkomma tydligare stödstrukturer, riktade insatser, bemannade skolbibliotek och en närvarande elevhälsa på varje skola för att främja en likvärdighet.

Lönetillägget för lärare och förskollärare i grundskola i glesbygd är svårt att bedöma om det har haft någon effekt. I de inkomna synpunkterna har det lyfts att det inte är en drivkraft för att arbete i de mindre skolorna. Det har även lyfts att de som arbetar i de mindre skolorna skulle vara skickliga på sitt arbete. Utifrån detta bedömer utredarna att det finns andra mekanismer inom lönesättning som borde kunna hantera detta utifrån att Lycksele kommun tillämpar en individuell lönesättning och att det därför utan problem borde kunna avskaffas.

Ur utredarnas perspektiv vore det ytterst olyckligt om ett beslut liknande det som fattades år 2020, avseende en fast lägstanivå för antal elever per skola, skulle upprepas. En sådan gräns

riskerar att leda till att vårdnadshavare uppfattas som ansvariga för en skolas framtid, beroende på vilket val av skolenhet de gör för sina barn. Det kan skapa en känsla av skuld eller press hos enskilda familjer i samband med skolplaceringar. Dessutom lämnar en fast elevgräns fortfarande utrymme för tolkning. Exempelvis kan osäkerhet uppstå kring pågående in- och utflyttningar som ännu inte realiserats, liksom kring antaganden om framtida skolval, där det kan råda delade meningar om hur dessa ska vägas in.

En rigid gräns riskerar även att överskugga andra relevanta faktorer i de komplexa överväganden som behöver göras i samband med beslut om skolstruktur i sin helhet.

Skolplatserna per årskurs kan fördelas:

Norrängsskolan: 50 platser

Forsdalaskolan: 50 platser

Furuviksskolan: 22 platser

Totalt: 122 platser per årskurs

Under enskilda år finns möjlighet att tillfälligt utöka antalet platser vid behov av större kapacitet. Ingen av de 3 grundskolorna väntas få fler elever än vad de har i dagsläget utifrån att elevunderlaget minskar.

12.3 Resursskolan

En nedläggning av låg och mellanstadiet på Södermalmsskolan skulle möjliggöra en flytt av resursskolan till bättre anpassade lokaler i markplan. I dagsläget är resursskolan belägen 1 eller 2 trappor upp i en byggnad utan hiss vilket utgör en begränsning gällande tillgänglighet både för lärare och elever. På Södermalmsskolan finns moderna tillgänglighetsanpassade skollokaler nära men inte i direkt anslutning till både Tannbergsskolan och Finnbacksskolan för möjligheten att använda speciallokaler. Det är också möjligt att flytta språkotekets verksamhet till Södermalmsskolan samt erbjuda lokaler för en eventuell framtida akutskola i samma byggnad.

12.4 Anpassad grundskola

Anpassad grundskola upplever att det är svårt att rymmas i nuvarande lokaler där årskurs 1-5 eller 6 har verksamhet på Forsdalaskolan medan årskurs 6 eller 7-9 har verksamhet på Tannbergsskolan. Utredningen bedömer i dagsläget inte att det på kort sikt är möjligt att flytta verksamheten till andra lokaler för att få en sammanhållen anpassad skola vilket inte nödvändigtvis är önskvärt. Ett skäl till den upplevda bristen på lokalen beror på gruppstorlekarna på Forsdalaskolan som gjort det nödvändigt att bedriva undervisning i 3 parallella klasser vissa årskurser, i stället för 2 som skolan är dimensionerad för.

Utifrån att antalet elever väntas minska på Forsdalaskolan vilket skulle ge en naturlig återgång till 2 paralleller per årskurs borde en återgång till tidigare lokaler där ämnen årskurs 1-6 har hemklassrum på stora Forsdalaskolan och ämnesområden i samma åldrar har hemklassrum på lilla Forsdala vara möjlig. Detta väntar inte kräva vidare anpassningar av lokalerna då verksamheten nyttjat lokalerna tidigare.

13 Behov av anpassningar av lokaler

13.1 Förskola

Utöver en renovering av Jonsta förskola för att inrymma verksamheten förskola på obekvämt arbetstid finns det andra lokaler med stora behov av renovering. En minskad mängd barn i förskoleålder skapar en möjlighet att renovera lokaler utan evakuering. Förskoleverksamheten har planerat sina barnplaceringar utifrån att Jonsta förskola med kök renoveras under läsåret 2025/2026, Södermalms förskola Dagdkåpan renoveras under 2026/2027 och Villaryds förskola 2027/2028. Det är av stor vikt att den planen följs för att få en så liten påverkan på barn och vårdnadshavare som möjligt.

Om förändringar skulle beslutas kring förändringar i skolstrukturen för grundskola i glesbygd där förskola och grundskola är samlokaliserade finns ett behov av att se över lokalerna. Skulle grundskolan flytta ut ur lokalerna kommer det finnas outnyttjad lokalyta som kostar i exempelvis uppvärmning.

13.2 Grundskola

Om föreslagna förändringar beslutas i sin helhet ser beredningen ett behov av att skapa ett tydligt koncept för skolorna i Lycksele kommun som säkrar tillgång till undervisningslokaler som främjar lärande med personalutrymmen, utrymmen för elevhälsa med samtalsrum och goda utemiljöer som främjar rörelse.

Utifrån bland annat inkomna synpunkter från elevhälsan bedöms det viktigt att skapa ett koncept för våra skolenheter som säkerställer alla professioners möjlighet till att arbeta för det gemensamma målet inom skolverksamheten, att ge eleverna så goda förutsättningar som möjligt för att utveckla sina kunskaper i enlighet med läroplanen.

För att tillskapa tillgängliga lärmiljöer som främjar lärande på kommunens grundskolor finns ett behov av att säkerställa att det finns skolbibliotek, undersökningsrum för skolsköterska och skolläkare, samtalsrum för kurator och specialpedagog/lärare, utrymme för undervisning i

mindre grupper (exempelvis grupprum och studiegård). Även klassrumsstandarden behöver ses över för att säkerställa att krav på exempelvis ljud och ljus följs.

Det är även viktigt att säkerställa möjlighet för rektor att kunna arbeta ute på skolenheten för att kunna utöva ett nära rektorsskap och vara en pedagogisk ledare. Ett viktigt verktyg för rektorer i sitt arbete som ledare är klassrumsobservationer. Fler av rektorerna lyfter också ett önskemål om att kunna vara mer fysiskt närvarande på skolorna vilket idag är svårt att tillgodose.

Utredarna konstaterar att det är möjligt att åstadkomma dessa miljöer på de 9 skolenheter som finns i dag med om och tillbyggnader, men att det är i sådana fall fråga om stora investeringar. Det skulle dock inte lösa de problem som finns med exempelvis minskat antal elever och att kunna bibehålla goda stödjande strukturer med mindre resurser.

14 Ekonomiska aspekter av förslaget

Utredningen har inte fokuserat på ekonomi i förslaget till beslut, även om verksamheten påverkas av tillgången på resurser. Den största påverkande faktorn när barn och elevantalet är resursfördelningssystemet som proportionerligt skalar ner resurserna när behoven minskar. I förslaget till beslut finns inget förslag gällande förändring av resursfördelningssystemet.

Personalresurser som finns utanför resursfördelningssystemet, exempelvis specialpedagogiska resurser och stödresurser, kan antingen omfördelas till de övriga skolorna för att skapa bättre förutsättningar för tidiga insatser eller minska i omfattningen när behoven minskar. Det finns ett värde i att omfördela en del av de resurser som finns idag för att skapa bättre förutsättningar att höja kunskaperna gällande läsa, skriva och räkna – fokusområden som finns formulerade i den så kallade läsa-, skriva-, räkna-garantin.

Förslaget minskar behovet av verksamhetslokaler vilket sänker nämndens lokalkostnader. Lokalerna som inrymmer Forsdala förskola är efterfrågade från andra verksamheter vilket gör att de kommer användas inom andra nämnder. Lokalerna som används på Johan Skyttes idag för resursskola och språkotek är även de möjliga att använda i annan verksamhet vilket innebär att utbildningsnämndens hyrda lokalytor kan minskas. För att minska lokalkostnaderna på de skolor och förskolor som är samlokaliserade krävs en flytt av förskoleverksamheten för att kostnaderna ska minska i kommunen. Det finns i dagsläget en liten efterfrågan på de lokalerna från andra verksamheter.

Kostnaderna för renovering och ombyggnationer kommer att påverka internhyran. I takt med att fastigheterna renoveras och anpassas utifrån bedömda behov kommer kapitaltjänsten att öka. Detta är dock inte en direkt följd av utredningens förslag, utan skulle vara nödvändigt oavsett

utifrån det renoveringsbehov som finns på flera av skolorna. Den totala kostnaden för renovering, om och tillbyggnation blir dock lägre om antalet skolor minskar, vilket gör att kostnadsutvecklingen gällande internhyror bromsar.

Förslaget innebär förändringar för kostenheten som påverkar portionspriset. Redan idag står serveringskostnaden för en stor del av portionspriset, vilket skulle öka i kronor per portion om antalet portioner som serveras minskar. Förslaget att minska med 1 förskola och 6 grundskolor väntas minska kostnaderna för måltider, antingen genom att dyrare externt köpta portioner minskar eller att serveringskostnaderna minskar. Idag finns serveringspersonal på Forsdala förskola, Södermalmsskolan, Knaftensskolan, Hedlundaskolan och Umgranseleskolan, medan Ruskeseleskolan och Kristinebergsskolan köper måltider från en extern aktör. Genom en övergång till servering cook-and-chill i de förskolor som föreslås bli kvar även om grundskolan avvecklas kan antalet serveringstjänster minska efter denna förändring. Kostnaderna för transporter kan också minska beroende på hur ofta maten körs ut från tillagningsköket.

Kostnaderna för skolskjuts är svåra att beräkna. De är delvis styrda av mängden elever som åker med bussarna, men framför allt hur den geografiska spridningen ser ut. Skulle fler elever än idag åka skolskjuts behöver det nödvändigtvis inte betyda att kostnadsökningen blir proportionerlig utan det beror på hur väl det överensstämmer med nuvarande planering. Finns det plats i de fordon som nu trafikerar är det endast skolkortet som innebär en fördyring, medan förändringar i storlek på fordon eller behov av fler fordon gör att kostnaden ökar. Detta måste också vägas mot ett minskat behov av verksamhetsresor som väntas minska kostnaderna.

Sammantaget bör förslaget främja en högre resurseffektivitet än vid bibehållandet av nuvarande struktur när barn och elevantalet minskar.

15 Bedömning av utredningens förslag för stärkt likvärdighet

Utredningen tar sin utgångspunkt i skollagens krav på likvärdig och kompensatorisk utbildning och i barnkonventionens princip om barnets bästa. Det innebär att resurser ska fördelas så att varje barn och elev, oavsett bakgrund och bostadsort, får samma faktiska möjlighet att nå utbildningens mål. I bedömningen nedan fördjupas resonemangen om hur de föreslagna strukturförändringarna väntas stärka likvärdigheten i förskola och grundskola.

15.1 Förskola

Genom att avveckla Forsdala förskola och samordna barnen till färre enheter med bibehållen storlek skapas arbetslag som minst omfattar tre avdelningar. Det ger robustare bemanning vid öppning och stängning och gör verksamheten mindre sårbar för sjukfrånvaro. Samtidigt behålls

kommunens eget riktmärke om högst 15,7 barn per grupp. Den större kritiska massan med färre enheter innebär att legitimerade förskollärare kan fördelas jämnare och att särskilt stöd – exempelvis språkpedagoger och specialpedagoger – kan organiseras som en gemensam resurs i stället för att splittras över många små enheter.

Den frigjorda kapaciteten används också för ett planerat renoveringsprogram som omfattar Jonsta, Dagdkåpan och Villaryds förskolor under perioden 2025–2028. När barnantalet sjunker kan renoveringarna göras utan evakuering, vilket minimerar störningar och ger barnen mer ändamålsenliga lärmiljöer. Sammantaget skapar detta förutsättningar för en stabil personalgrupp, tydliga barngruppskonstellationer och ett tidigt, likvärdigt specialpedagogiskt stöd – avgörande faktorer för att kompensera för skillnader i barnens språkliga och sociala förutsättningar.

15.2 Grundskola

Omstruktureringen av låg- och mellanstadiet – från dagens nio F-6-enheter till tre medelstora och stora skolor – bedöms skapa möjlighet att bygga ett sammanhållet koncept av goda stödjande strukturer kring varje elevs lärande. Färre, men större, skolenheter ger en tillräcklig kritisk massa för att etablera och vidmakthålla alla de professioner och funktioner som skollagen och läroplanen förutsätter, men som små enheter har svårt att upprätthålla.

- **Fulltäckande elevhälsoteam**
Skollagen ställer krav på ett förebyggande och hälsofrämjande elevhälsoarbete. Idag delar små och medelstora skolor på psykolog, kurator och specialpedagog, vilket gör insatserna fragmentariska. När elevunderlaget samlas till färre skolor kan ett samlat elevhälsoteam finnas på plats varje dag, arbeta nära undervisningen och ge snabbare stöd vid behov.
- **Stärkt pedagogisk ledning och kollegialt lärande**
Fler lärare på samma skola skapar arbetslag med ämneskollegor, vilket är en förutsättning för systematiskt kollegialt lärande och för att dela ansvaret vid sjukfrånvaro. Det frigör också tid för rektor att vara pedagogisk ledare på plats – något som flera rektorer pekar ut som svårt i nuvarande utspridda organisation.
- **Rättvisare, mer träffsäkra resurser**
Det nuvarande resursfördelningssystemet ger en grundpott som proportionellt gynnar små skolor; pengar binds därmed i enheter som har lägre elevtal men högre kostnad per elev. Genom att koncentrera verksamheten frigörs medel för riktade kompensatoriska satsningar som t.ex. fler speciallärare i tidiga år och utökad läxhjälp.
- **Ändamålsenliga lokaler och schemaläggning**
Större skolor gör det möjligt att samla praktiskt-estetiska salar, fritidshemslokaler och grupprum i samma byggnad. Det sparar undervisningstid som i dag går åt till bussning mellan olika orter och ger eleverna en mer sammanhållen skoldag.

- **Bemannade skolbibliotek som pedagogisk resurs**

Det nya lagkravet om bemannade skolbibliotek från 1 juli 2025 kräver kvalificerad bibliotekariekompetens och ett brett medieutbud. Utredningen visar att just de minsta skolorna har störst svårigheter att uppfylla kravet – ofta krävs dispenslösningar som riskerar att urholka likvärdigheten. På större enheter kan biblioteket däremot integreras i undervisningen, stödja elevernas medie- och informationskunnighet och fungera som ett nav för språkutvecklande arbetssätt.

Sammantaget skapar en tydligare och mer samlad skolstruktur förutsättningar för stabila, lättillgängliga och långsiktigt hållbara stödjande strukturer – ändamålsenliga lärmiljöer, heltäckande elevhälsa, specialpedagogiska team, kvalificerat kollegialt lärande och bemannade bibliotek. Det är dessa strukturer som ytterst gör det möjligt för varje elev, oavsett bakgrund, att nå utbildningens mål.

Lokalmässigt frigör den nya strukturen ytor som i dag är underutnyttjade men kostsamma att värma och underhålla. Kommunen kan istället fokusera resurserna på att säkerställa klassrum med god ljud- och ljus-standard, särskilda lokaler för mindre undervisningsgrupper och ändamålsenliga utrymmen för elevhälsa. På så vis förbättras lärmiljöerna samtidigt som driftskostnader minskar – pengar som kan omfördelas till riktade kompensatoriska insatser.

Samlad bedömning

Förslaget om färre men större enheter i både förskola och grundskola balanserar kraven på geografisk tillgänglighet mot ett allt viktigare krav på likvärdig kvalitet och resurser. Det ger jämnare tillgång till behörig personal, fullt utbyggda elevhälsoteam och bemannade skolbibliotek, samtidigt som det frigör ekonomiska och organisatoriska resurser för tidiga kompensatoriska insatser. Därmed stärks likvärdigheten inte bara formellt utan också i praktiken – varje barn i Lycksele kommun får en bättre chans att nå sin fulla potential, oberoende av hemmets adress eller socioekonomiska utgångspunkt.

16 Förslag till beslut

Utbildningsnämnden beslutar att avveckla Forsdala förskola till höstterminen 2026 under förutsättning av ombyggnationen av Jonsta förskola är färdigställd.

Utbildningsnämnden beslutar att förskolor med färre än 6 barn övergår till att bedrivas som pedagogisk omsorg under förutsättning att det inte finns en förskollärare.

Utbildningsnämnden föreslår kommunfullmäktige att avveckla Kristinebergsskolan från läsåret 2026/2027

Utbildningsnämnden föreslår kommunfullmäktige att avveckla Umgranseleskolan från läsåret 2026/2027

Utbildningsnämnden föreslår kommunfullmäktige att avveckla Ruskeseleskolan från läsåret 2026/2027

Utbildningsnämnden föreslår kommunfullmäktige att avveckla Knaftenskolan från läsåret 2026/2027

Utbildningsnämnden föreslår kommunfullmäktige att stoppa antagningen till Södermalmsskolans förskoleklass senast läsåret 2028/2029.

Utbildningsnämnden föreslår kommunfullmäktige att stoppa antagningen till Hedlundaskolans förskoleklass senast läsåret 2029/2030

Utbildningsnämnden föreslår kommunfullmäktige att besluta om nya upptagningsområden från läsåret 2030/2031

Utbildningsnämnden beslutar att flytta resursskolan till Södermalmsskolan när det finns utrymme.

Utbildningsnämnden beslutar att Flytta Språkoteket till Södermalmsskolan när det finns utrymme.

Utbildningsnämnden beslutar att fritidshem i glesbygd ska bedrivas som pedagogisk omsorg under förutsättning att de inte är i direkt anslutning till en grundskola.

Utbildningsnämnden beslutar att lönetilläggen till lärare som nyrekryteras eller som förlänger tidsbegränsade anställningar för arbete i skolor utanför tätorten avslutas från 2025-07-01.

Under förutsättning av skolorna avvecklas i Knaften och Umgransele överväga att servera måltider enligt cook-and-chill på förskolorna.

Att utreda möjlighet till flytt av de samlokaliserade förskoleverksamheterna till mindre lokaler anpassade för endast förskole och fritidshemsverksamhet.

Utredda frågan om att förändra skolornas organisation på tätorten för att få till stånd 2
högstadieskolor i kommunen.

17 Källor

Forskning och översikter

- **Adolfsson, C.-H.** (2014). *Skolstorlekens påverkan på elevers skolprestationer och sociala situation i skolan – en forskningsöversikt*. Växjö/Kalmar: **Linnéuniversitetet**.
- **Bunar, N.** (2020). »Utbildning och mångkulturalitet – det globala samhället.« I *Lärande, skola, bildning* (s. 491–504). Stockholm: Natur & Kultur.
- **Johansson, E.-A.** (2010). *Essays on schooling, gender and parental leave* (IFAU Dissertation Series 2010:1). Uppsala: **Uppsala universitet**. Tillgänglig PDF. [IFAU](#)
- **Pettersson, G.** (2017). *Inre kraft och yttre tryck – perspektiv på specialpedagogisk verksamhet i glesbygdsskolor* (doktorsavhandling). **Umeå universitet**. Tillgänglig PDF. [ResearchGate](#)
- **Skolporten.** (2010, 12 februari). *Åldersintegrerat ger sämre kunskaper*. Hämtad från <https://www.skolporten.se/forskning/intervju/aldersintegrerat-ger-samre-kunskaper/Skolporten>

18 Lagar, föreskrifter och internationella dokument

- **Barnkonventionen** (1989/2020). *FN:s konvention om barnets rättigheter* (SFS 2018:1197).
- **SFS 2010:800**. (konsoliderad 2024). *Skollag*.
- **SFS 2024:1072**. (2024). Lag om ändring i skollagen – *Bemannade skolbibliotek* (ikraft 1 juli 2025).
- **SKOLFS 2017:6**. Skolverkets allmänna råd om arbete med stödinsatser.
- **SKOLFS 2022:334**. Skolverkets allmänna råd om extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.
- **UNESCO.** (2006). *Salamanca deklARATIONEN och Salamanca +10*. PDF hämtad <https://unesco.se/wp-content/uploads/2013/09/SalamancadeklARATIONEN-och-Salamanca-+-10-ers%C3%A4tter-1-2001.pdf>

19 Myndigheter och statistik

- Kolada. (2024). *Kommun- och landstingsdatabasen*. <https://www.kolada.se>
- SCB. (2025-02-21). *Befolkningsstatistik helåret 2024 – Fortsatt lågt barnafödande under 2024*. Hämtad från <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning-och-levnadsforhallanden/befolkningens-sammansattning-och-utveckling/befolkningsstatistik/pong/statistiknyhet/namnlos/>
- SCB. (2025-03-05). *Demografisk analys: Flyttningar mellan kommuner 2014–2023 – Pandemin ändrade flyttmönstren*. Hämtad från <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning-och-levnadsforhallanden/befolkningens-sammansattning-och-utveckling/demografisk-analys/pong/statistiknyhet/demografisk-analys-flyttningar-mellan-kommuner-20142023/>
- Skolverket. (2025). *Lärarprognos 2024* (Rapport 2025:2). <https://www.skolverket.se/getFile?file=13190>
- Skolverket. (2025-01-28). *Pressmeddelande: Fortsatt brist på behöriga lärare och förskollärare*. Hämtad från https://www.skolverket.se/om-oss/press/pressmeddelanden/pressmeddelanden/2025-01-28-fortsatt-brist-pa-behoriga-larare-och-forskollarare?utm_medium=email&utm_source=Ungapped&utm_campaign=Skolverkets+nyhetsbrev+2%2c+2025
- SKR. (2014). *Socioekonomisk resursfördelning till skolor – så kan kommunen göra*. Hämtad från <https://skr.se/download/18.7c1c4ddb17e3d28cf9b5eccc/1642578774893/7585-115-0.pdf>

LYCKSELE
KOMMUN
LIKSJUON KOMMUVDNA

Stadshuset, Storgatan 22, 921 31 Lycksele
www.lycksele.se
kommun@lycksele.se
0950-166 00